GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
UMEÅ

50365

Umeå universitetsbibliotek
00001690168 50365 Mag
Nycan.Ungfolk och gamlingar : Histori

FREDRIK NYCANDER.

Ungfolk och Gamlingar

HISTORIER.

Ernst M. Eklundhs Förlag, Stockholm.

50365

UNGFOLK

OCH

GAMLINGAR

HISTORIER

AF

FREDRIK NYCANDER.

STOCKHOLM
ERNST M. EKLUNDHS FÖRLAG.

STOCKHOLM
AKTIEBOLAGET VARIAS BOKTRYCKERI, 1900.

UNGFOLK.

I grandungens skugga hade Gert satt sig för att se bröllopståget draga förbi. Han var så vemodig i hågen och satt och bet i tankarne på ett grässtrå, medan han lät blickarne speja mellan de lojt nedhängande grangrenarne, ut öfver vägar och ängar, som gassade i sommarsöndagens solstek.

Han var en tjugoåring med grofva ansiktsdrag och breda skuldror. En ung jätte var det, som satt och drömde på stenen. Det var inga glada drömmar. Katrin var hans hjärtans kär, och hon stod just framför altaret och bytte ring med Olaus. Fan i den Olaus, som fått tösen!

Han ville Olaus något ondt, men inte Katrin — åhnej, han kunde lagt henne i bomull. Bara han tänkte på, hur de nu stodo där och lofvade hvarandra tro — de hade väl just rabblat upp orden efter prästen — lade sig veck af grämelse i hans panna och tårar trängde sig fram af harm i hans ögon.

Konstigt att en människa kan tycka så mycket om en annan och så inte den andra tycker om en tillbaka. Det är befängdt ställdt här i världen! Hade nu inte han, Gert, sagt Katrin så många gånger, att han var pin kär i henne, så blixt kär, att han inte visste till sig — och ändå var det stört omöjligt att få henne. Kunde någon begripa, att hon ville ha Olaus? Han, som var så sjuk långa tider, en skraltig karl, som knappt kunde köra plogen, men häldre körde till doktorn. Pängar hade han förstås — tänk, om det var för pängarnes skull hon tagit honom. Nej, det kunde han då aldrig tro. Det var en otäck tanke, som Skam hade gett honom!

Gert knöt näfven i ensamheten, och ådrorna i hans panna svällde under mössan.

I detsamma hörde han kyrkklockan ringa. Den klang gällt ut öfver bygden, och väl lade den annars ro i sinnet, men Gert blef nu bara orolig af låten. Han väntade att se kärror komma körande förbi granskogen . . .

Snart kunde han skönja Olaus' häst i ett dammoln, och så bullrade en kärra fram. I den sutto Olaus och Katrin. Se'n kommo de andra. Men han satt bara och tittade på Katrins anlete — hon såg så allvarlig ut. Och Olaus var i dag mindre blek än vanligt.

Kärrorna rullade förbi uppefter backen till bondgården, som låg där röd och hvit i solskenet. Gert såg, hur alla stego ur, och så förlorade de sig i grönskan kring husen. De hade förstås dukat bröllopsmiddagen i trädgården. Och så skulle där bli dans och fiollåt och hejdudelidej till långt fram på kvällen.

Gert kunde ta lifvet af sig! Han skulle gå här ensam och valla i grandungens skumrask, medan kärleken värkte i kroppen på honom.

Han vankade fram och tillbaka på mossmarken. Koltrasten sjöng i den varma middagstimmen, humlorna surrade, det var ett sus och hviskande mellan grangrenarne, ett prasslande i gräset och ett hackande af en hackspett uppefter en björkstam, så att han till slut blef sömnig af den entoniga musiken och lade sig på rygg på marken och somnade . . .

Hackspetten skrek. Det väckte honom. Hungrig var han som en gräfling, och långt hade han hem. Då föll honom den galna tanken in, att han skulle gå upp i bröllopsgården. Var han inte bjuden, så kunde han bjuda sig själf. Bra gärna skulle han vilja se Katrin som brud . . . Så steg han upp och började gå upp mot husen, medan han svettades under den tjocka kavajen . . .

När de däruppe fingo se honom, hajade de till, där de sutto i det gröna. Olaus bleknade ett tag, Katrin blef orolig, gamlingarne ruskade på hufvu-

dena och ungfolket tittade på hvarandra, undrande hvad nu skulle komma. Det var intet godt tecken, att Gert kom till bröllopsgården. Och fastän alla nyss glammat, var det alldeles tyst, när Gert trädde inom trädgårdsgrinden och, utan att ta af sig mössan, hälsade:

— Goddagen!

Först var det ingen, som hälsade, men till slut sade Katrins far:

— Goddagen, är du ute och går?

— Här är ju bröllop, och då tänkte jag, att jag skulle hälsa på bruden — sade Gert.

Och därmed steg han fram och tog Katrin i handen.

— Goddagen, Gert, och välkommen!

— Tack för det ordet.

— Goda vänner har vi alltid varit, och nu kan du gärna sitta ner och få till lifs af bröllopsmaten.

Hon sade det så stillsamt och snällt, och Gert såg på henne kärligare än någonsin.

De hade ännu inte ätit slut på middagen, och när nu Gert tackade och satte sig ned hos de andra, började de bli pratsamma igen af allt ölet och brännvinet, de fått.

— Du var inte i kyrkan, du — sade en.

— Jag borde ha varit där, menar du. Tycker så med.

— Katrin var så grann, där hon stod vid altaret — myste en annan.

— Grann har hon alltid varit, det vet väl jag — betonade Gert.

— Du har allt tyckt mycket om'na — framkastade en tredje.

— Angår det dig? — tyckte Gert och gaf den talande en blick, så att han tystnade.

— Nå nå — varnade Katrins far.

— Olaus var väl också grann? — frågade Gert försmädligt.

— Han har pängar till'et — mente någon.

— Jagu har han det. — Olaus' far harskade sig välmående.

— Skål för brudparet då! — höjde Gert glaset och nickade åt Katrin, som satt där blossande röd.

— Tack för det, Gert — sade Olaus och försökte småle.

— Ja, egentligen var det inte åt dig — svarade Gert. Och så tömde han brännvinsglaset i botten.

— Skulle I inte ha dans också? — tittade han ikring sig.

— Visst skulle vi det — tyckte Olaus' far. — Och nu ä' väl alla mätta, så nu kan vi börja.

Bordet bars bort, spelmannen stämde fiolen och började krumelura med stråken.

— Så får jag väl dansa med bruden då? — frågade Gert. — Hvad säger Olaus om det?

— Det får du väl — tyckte Olaus och darrade i hasorna, men försökte se lugn ut.

— *Vill* du dansa med mig, Katrin?

— Goda vänner har vi alltid varit — sade Katrin.

Så tog Gert Katrin om lifvet. Och där blef en dans på gräsmattan, så att tuſvorna röko. En sådan dans hade ingen sett förut. Han snurrade henne, så att hon riktigt grinade och hviskade:

— Men Gert då!

Hon hängde i hans armar som viljelös. Och Gert blossade af maten, bränvinet och kärleken, och hans ögon voro eldiga och galna.

— Du dansar däjligt — hviskade hon.

Och de dansade in under äppelträden, som stodo med sina hvita, solbelysta blom.

Och därinne kysste han henne, så att hon vred sig. Det tycktes dock, som om hon inte ogärna ville ha hans kyss. Och han kysste en gång till.

— Åh, jösses, hvad jag tycker om dig — fläm-tade han.

— Gert, Gert! . . .

— Hur i helsicke kunde du ta Olaus?

— Gert!

Hon såg olycklig ut och vände ögonen från honom.

— Låt oss dansa fram till de andra — bad hon förtviflad.

— Nej, jag vill veta't — vändades han. — Jag vill veta't. Var det pängarne, du?

— Låt bli mig, Gert. Låt bli mig!

— Var det pängarne? Du kan ju inte se mig i ansiktet.

— Ställ inte till någon galenskap, Gert! Jag var tvungen, jag var tvungen!

— Djäklar anamma! — skrek han. — Och dig, som jag trodde så godt om.

— Det var inte min skull. Far ville't . . .

— Men du gick in på't!

— Vi var så fattiga, Gert.

— Det ger jag attan, men jag tyckte om dig, och du skulle blifvit min, du.

— Jag tycker om dig, Gert — kom det så vackert och lågmäldt.

— Åh, en så'n välsignad tös du är.

— Låt oss nu dansa fram, och säg ingenting.

— Nej nej.

— Vi kan träffas se'n många gånger, vet jag.

— Ja ja.

Gerts ögon lyste, och nu dansade de fram till de andra.

— I tog er en duktig sväng, I — mente Olaus litet harmset.

— Det är så roligt att dansa — svarade Gert. Och hans ögon släppte inte Katrin.

— Det är det, ja, när en är ung — nickade Katrins far.

— Nu ska jag dansa — sade Olaus och tog Katrin om lifvet. Men Olaus var spinkig och det var ingen kläm i hans ben.

Gert ställde sig att skratta, så att hela hans kropp skakade. Han skrattade inte bara åt hur den äkta mannen dansade, utan allra mest åt hur han skulle lura honom. Och när nu Olaus dansat slut, gick han fram till honom, gaf honom ett duktigt handslag, så att Olaus riktigt knekade under det, och så sade han, medan ansiktet sken af belåtenhet och rösten fick den kamratligaste ton i världen:

— Jag har allt varit arg på dig, Olaus. Men inte är det värdt att gå och vara ilsken, du, utan vill du som jag, så dricker vi ett glas ihop och blir goda vänner.

Olaus blef mäkta förvånad och glad öfver förändringen. Gert, som han varit så rädd för!

Och så drucko de, och Gert skrattade honom i ansiktet och klappade honom på axeln och kallade honom:

— Min käre Olaus!

Och alla de andra, som sågo på, blefvo så nöjda med den vänskapen och sade till hvarandra:

— En så'n snäll karl, en så'n snäll karl!

LYSEKILSRESAN.

En gårdfarihandlare hade kommit till ön, och där gjorde han bekantskap med två stenhuggare. Bekantskapen stiftades inne hos Abrahamsson, handelsmannen, i bakrummet, där de togo sig rediga jamare.

Abrahamsson hade skojat till sig några sjalätter billigt af gårdfarihandlaren, och det var därför han var så spendersam. Och till stenhuggarne hade den vandrande Judas sålt en snusdosa och en fällknif.

Nu satte gårdfarihandlaren glasögonen till rätta på näsan — han hade alltid glasögonen på, ty »det behöfdes att man granskade pängarne, man tog emot» — sade han — »man kunde inte veta, om de voro falska i dessa tider.» Ett yttrande, som en gång hade framkallat följande svar af en köpare:

— Nå, behöfver man inte ha glasögon för att syna era varor också?

Gårdfarihandlaren sade nu till sällskapet:

— Jag skulle allt till Lysekil för att handla.

— Kors, dit ska just vi — sade den ene stenhuggaren. — Då kan I följa med.

— Topp på det. Och skål!

— Nä nä, segla inte nu! I ä' inte klara i knoppen — tyckte Abrahamsson.

— Äh, hör på den!

Och så togo de upp kväsarvalsen och raglade ner till bryggan, där segelbåten låg. De lyckades få upp seglen, fastän krångligt gick det.

Så stötte de ut.

Midt i båten stod handlarens låda. På den satte de upp brännvinsbutäljen.

Handlaren, som för första gången var i skärgården, satt och tittade på skären:

— Det är märkvärdigt, hvart en kommer, så ligger det stenar i vägen!

Hvarpå stenhuggarne skrattade.

Men skrattet ljöd allt mattare. De blefvo allt dimmigare och sömnigare. De sjönko in i åsnestadiet.

Rätt som det var lågo de där alla tre och sofvo på tofterna. Båten dref som den ville.

Och det bar åt motsatta hållet mot Lysekil.

Efter en längre stund skrapade båten mot ett skär. Gårdfarihandlaren vaknade och skrek:

— Bort med fingrarne, förbaskade ungar!

Han hade drömt, att en hop pojkar krafsade i hans låda.

Nu blef han snopen, när han tittade sig kring. Kamraterna snarkade. Båten stod och skafde sig

mot en »sten.» Och på stenen låg ett djur och storbligade på honom. Han hade aldrig sett en säl och blef ifrån sig af skrämsel. Han trodde, det var den onde.

Hastigt tog han åran och stötte ut.

Han försökte väcka stenhuggarne — de bara vände på sig i sömnen. Då satte han sig själf och styrde. Han hade aldrig hållit i ett roder förr och hade inte en aning om elementerna i navigation.

Han satte ett segel i hvar sida. Och det var tur. Ty han hade medvind. Och hur han lirkade med rorkulten — framåt gick det.

— Det går bra! — tyckte gårdfarihandlaren.

Och han satte näsan i vädret med glasögonen på.

— Di ska bli snopna, när di vaknar. Jag tänker, Lysekil ligger åt det här hållet.

Och så stack han in i en smal fjord. Hur galet detta är, vet hvarenda vestkustbo, som inte bär kramlåda.

— Di kan gärna sofva. Di ska se, att jag kan segla.

Han smålog triumferande.

Efterhand började han dock bli betänksam, ty ju längre han seglade, ju trängre blef farvattnet. Bärgen kröpo in på honom.

Nu började han förstå, att han kommit orätta vägen. Och nu ville han då alls inte väcka de andra.

— Jag kommer väl ur det här hålet. Vänta bara!

Och han lät det gå.

Snart var han inne i fjordändan. Och plötsligt stötte båten på leran.

Där stod den.

— Åh, jösses! — skrek han. — Opp med er!

Han ruskade i de älskliga passagerarne. Då vaknade de ändtligen, gnuggade sig i ögonen och mottogo honom med angenäma tilltalsord:

— Håll mun!

— Hvad sjutton skriker du efter, din rödhåriga glasögonorm?

— Vi ä' fast! Vi ä' fast!

— Är du fast? Säljer du falska tyger, din kanalje?

Men därpå sågo de, hvar de stodo — och när de hörde handlaren säga: »Jag trodde det bar till Lysekil!», då bar det öfver med skrattet. De kastade sig baklänges på tofterna och miste andan. Så roligt tyckte de, att det var. De bekymrade sig inte mycket om situationen.

— Skål! — ropade den ene och tog buteljen och drack. — Adjö med den! — Och han slängde den i sjön.

— Vi vadar väl i land! — sade den andre till sist. — Jullen står nog.

Då togo de af sig på fötterna. Gårdfarihandlaren tog i distraktion också af sig glasögonen. Men lådan tog han riktigt på ryggen. Han tänkte:

— Jag ger katten i det här sällskapet.

Så gingo de alla i vattnet. Det var ett stycke till land. Rätt som det var, halkade gårdfarihandlaren omkull i leran.

Lådan i vattnet.

Där satt han bland tången och vojade sig.

— Mina sjalättyger och särkar!

Kamraterna grinade och hjälpte honom på benen igen. Så kommo de då till stranden. Stenhuggarne hojtade och sjöngo, så att de skrämde barnungar långvägs.

När de klarat sig så pass, att de kunde fatta ett beslut, sade de:

— Nu får vi allt ha en sup!

— En kan visst få där! — Och de pekade på gästgifvaregården ett stycke ifrån.

Där fingo de snart våtvaror framför sig. Men så började de tänka på båten och tittade ut genom fönstret. Då blefvo de långa i ansiktena — ty båten hade förstås flutit upp, sedan tre man och last kommit ur den. Den hade vickat för kastvindarne en stund och så börjat drifva ut genom fjorden igen. Ty vinden hade vändt sig — och seglen voro ju uppe.

Nu började stenhuggarne springa mot stranden och skrika på en segelbåt för att hinna upp sin egen. Men där fanns ingen. Då svuro de och gingo åter upp till gästgifvaregården.

På vägen höllo de på att ramla öfver gårdfarihandlaren. Han satt med lådan i ett dike och sålde sina sjalättyger m. m. till underpris.

Inte vet jag, när de tre bröderna kommo till Lysekil. Inte var det den dagen. Men båten dref ut till ön igen. När Abrahamsson fick se den, blef han himlarädd — han trodde, att alla tre hade drunknat.

Men han fick snart veta rätta förhållandet, ty stenhuggarne blefvo tagna af länsman och förda till sitt land igen. Och de voro efter den betan fast beslutna att aldrig mera taga en gårdfarihandlare i båten. Ty en sådan har lika mycken otur med sig som kvinnfolk och spinnrockar.

DET LÖNAR SIG INTE.

Gamle Sven, som stod i åkern och hackade jorden, höll med ett inne, torkade sig med ärmen i pannan och utbrast:

— Det lönar sig inte. Här är så fullt af sten, så en blir inte herre öfver den. Nu kan den lede hacka och inte jag!

Han kastade hackan på axeln och stöflade ur åkern, som lade stora jordkokor kring hans fötter. Han gick, med missnöjd och trött uppsyn, fram till stugan och satte sig på trappstenen med en suck.

Hustrun höll på att mata hönsen, som kacklade och sprungo om hvarandra för att komma åt röran i hon. De skvätte ut vattnet och slogos, och tuppens röda kam lyste i solskenet, när han ilsken reste den och trängde sig fram mellan sina befjädrade gemåler.

Gumman vände sig från djuren och frågade mannen:

— Hvad är det du suckar för, Sven?

— Åh, jag är trött. En är så gammal. När jag var ung, kunde jag slåss med stenarne i tegen, men nu orkar jag inte längre.

— Är det nu så mycket sten då?

— Ja, det är det. Hvart enda år tar jag bort en hop, men hvartenda år är den där igen. Jag tror, att det rägnar sten från himlen.

— Du ska inte säga något så syndigt. Vår Herre, som ger oss rägn till årsväxten!

— Ja ja, du är då alltid så godsinnt. Men jag, som är karl, blir arg, så gammal jag är. Och jag ids inte fortsätta hackningen. En orkar inte mer än en orkar.

Gubben såg så vresig ut, att gumman lät honom vara. Men hon tänkte i sitt stilla sinne något, som lät så här:

— Det finns råd för allt. En ska inte förtröttas.

De talte inte mer om saken, och den dagen gick som alla andra till ända. Solen dök ned bakom furumon, och dunkel föll öfver skogstorpet. Och, såsom de gjort i trettio år, gjorde de båda makarne också i natt — lade sig vid hvarandras sida.

När hon hörde, att han somnat och låg och snarkade i sin gubbsömn, steg hon ur sängen. Som hon låg närmast väggen, måste hon klifva öfver gubben för att komma ned på golfvet.

Så klädde hon på sig tyst och gick ut i den ljumma, halfljusa sommarnatten. Hackan stod uppefter stugväggen såsom mannen lämnat den. Hon tog den och gick ut i åkern och började arbetet. Hon hackade försiktigt, så att inte järnet skulle klinga mot stenarne och gubben höra något underligt ljud och vakna. Stenarne kastade hon utmed dikeskanten, alltefter som hon gick fram.

Härmed höll hon på, tills hon såg solens första rodnad stiga upp öfver bärgklinten och hörde den första drillen af en bofink. Då satte hon hackan precis på samma plats där den stått och gick in, läggande klinkan ljudlöst på. Så klädde hon af sig och kröp i säng, noga aktande sig att med sin fotsula vidröra gubbens magra ben.

Nästa dag kunde inte gubben häller komma sig för att arbeta på tegen. Han ställde sig att hugga ved och märkte ingenting.

Men ännu tvänne nätter måste gumman ut i kokorna för att få dem stenfria, och ännu tvänne dagar företog gubben sig något annat. Men på den tredje dagen skämdes han för sig själf och gick, i ett ögonblick, då hustrun inte såg hans botfärdighet, ut på åkern med hackan.

Ingen kan beskrifva, hur flat han blef, när han såg de små rösen vid dikena. Han fick inte mål i mun af skam. Han gapade mot himlen som om

hjälpen kommit därifrån, men snart begrep han, att det var hustrun, som gjort det. Först blef han arg, men så fick han fuktiga ögon.

Så satte han sig på trappan.

Hustrun hölls åter med hönsen.

— Hör du, Olena, du!

— Ja, Sven.

— Stenarne ä' ur åkern nu. Och ändå har ingen rört vid hackan.

— Kors, hvad säger du!

— Hvem kan ha gjort det?

— Det är väl hönsena, som har gått där och plockat.

— Det är väl det, ja.

Hustrun, som inte tycktes ha lust att fortsätta samtalet, gick in i stugan. Strax därefter satt hon vid väfstolen och slog.

När gubben hörde det, såg han med ens så knepig ut i ansiktet. Nu hade han det! Och hela eftermiddagen gick han och myste för sig själf, tills solen åter sjönk under furugrönskan.

Vid midnatt, när han hörde hustrun dra djupa andedrag, steg han upp, så rädd, att sängen skulle knarra och väcka henne. Han fick på sina paltor och tassade i strumplästen ut ur rummet, öfver stengolfvet i köket och in i väfkammaren på andra sidan.

Han satte sig vid väfven och mumlade för sig själf:

— Jag vet nog, hur lite tid du har att väfva på din nya vadmalskjol, som du vill ha färdig till Mikelsmäss. Men har du gjort mig godt, ska jag också göra det tillbaka.

Och så började han slå med väfven och låta skottspolen löpa fram och åter i garngången, såsom han sett hustrun göra.

Han höll på därmed en stund och var riktigt belåten vid tanken på, hur förvånad hustrun skulle bli, då dörren öppnades bakom honom och han hörde en röst:

— Hvad är det du tar dig för, Sven?

Med ens tystnade väfven. Gubben vände sig om, häpen.

— Åh, jösses, är det du! Hvad gör du oppe midt i natten?

— Jo, jag tänkte, jag skulle se till att du inte förstör min kjol. Åh, herre gud, så det ser ut! — slog hon ihop händerna och synade väfstycket i den nu begynnande morgondagern.

Men då var det slut med gamlingens motståndskraft. Han sjönk ned mot hennes axel och riktigt snyftade:

— Olena, jag ville dig bara godt — för stestenarne i åkern, du — jag ska aldrig säga mer:

det lönar sig inte — jag ska hugga i, tills jag ligger där — när en har en så'n hustru som du, en riktig pärla! Jo, du är en pärla — envisades han, när hustrun ville vrida sig undan.

— Se så, lugna dig nu och gå tillbaka och lägg dig. En ska hjälpa hvarandra, står det skrifvet, men ingenstans står det, att gubben ska stiga opp midt i natten och förstöra väfven för käringen.

— Nä, *det* lönar sig då inte, det ser jag.

— Jag ska nog hjälpa't i morgon. Så det är inte farligt. Men kom nu!

Hon drog honom med sig, och de gingo åter in. Men nu lade sig gumman ytterst och så ville hon ligga allt framgent. Man kunde inte veta hvad gubben hittade på i sin ångerköpthet. Men klef han öfver, skulle hon nog märka det.

Och snart snarkade de båda två, medan solen smög sig in mellan bomullsgardinerna och belyste en pelargonia i en anjovisburk.

BOTTENFISKEN.

Pojken kom roende till fiskestöet.

Han lade in årorna, sprang upp på toften och släppte ner draggen i viken. Ekan låg där så stilla på den blanka vattenytan. Och pojken satte sig i aktern att göra ut metan, sedan han fäst det gulsvarta musslebetet på kroken.

Han gnolade för sig själf den vackra sommareftermiddagen. Bärget, som stod helt nära, ekade, när han höjde rösten, en trast sjöng i strandens björkskog, och alarne längst nere vid strandstenarne speglade sig i fjorden.

Det var grundt på det här stället, och hvitlingen bet bra. Det var huggarn hvad den bet! Nå, det förvånade inte pojken, ty det hade regnat nyss förut.

Nej, så det bet! Han halade »tvihaka» gång på gång, och snart räckte inte musslorna till, så att han måste skära hvitlingens fina kött till agn.

Men rätt som det var, när han skulle dra upp metan, fastnade den i något tungt. Antingen var

det en väldig skädda, som lagt sig på tvären, eller också en lustorsk. Hugg i, han drog. Men inte kom metan ur fläcken. Hade den fastnat i botten?

Pojken lutade sig öfver relingen för att se. Han skyggade med händerna mot pannan. Vattnet var kristallklart, solen gick just ned, så att intet glitter på vattenytan förvirrade synen.

Pojken kunde se den ljusgröna tången, och då han riktigt stirrade, såg han hvitlingar vimla.

Men — hvad var *det?*

Ett stort föremål låg på botten — en del af det var hvitt — ett ansikte. Och skägg hade det . . .

Han satte sig, stel i kroppen, och funderade.

Kors, om det var Röde Petter, som drunknade i våras, när isen gick opp? Han gick ner sig i en vak, och de hade inte fått fatt i honom.

Pojken såg ett tag till. Ja visst — det var Röde Petter! Det var hans förtjänst, att här fanns så mycket hvitling.

I ett nu hade pojken skurit af metrefven. Röde Petter fick gärna behålla kroken. Så drog han upp draggen — rodde fort därifrån . . .

Hvitlingarne lågo i sin korg i ekan. Skulle han behålla dem? De hade gått där och nafsat på Röde Petter.

Han vämjdes. I ett nu hade han kastat fisken i sjön.

Han skakade i alla leder och klämde svetten ur pannan med ärmen.

Åh je, att Röde Petter skulle skrämma honom efter sin död. Han hade skrämt honom som barn — skrämt alla barn i trakten. Röde Petter var en lång, mager figur med rödt hår och skägg och onda ögon. Han rände från gård till gård och ropade, att domens dag var kommen. Han skrek, att alla skulle bättra sig. Och alla ungar sprang han efter och hviskade, att för dem var det ännu tid. De flydde som för busen. Men när de kommo på så långt afstånd, att han inte kunde nå den — ty ynke-Petter var halt — vände de sig om, räckte ut tungan och skrattade. Petter hötte med kryckan: »Jag ska gå igen efter min död!» Alla trodde, han var galen — och när han i våras plumsade i, sade alla, att det var bäst — —

Pojken i ekan tänkte på detta. Jagu hade inte Petter gått igen!

Han rodde hem och sade mor sin, att i dag bet inte hvitlingen.

Modern sade, att han väl hade ränt efter en tös i stället för att fiska. Men pojken vågade inte tala om sanningen. Och han fiskade inte de närmaste dagarne. —

De andra pojkarne ville också ha sig fisk till koket. De rodde ut, en efter en, till fiskestöet, men

alla kommo de tomhändta hem. Där fanns ingen fisk, sade de. Men alla hade fått kroken i Röde Petter, alla hade kapat af metorna och kastat hvitlingen öfverbord. Den ville de inte ha.

Det var nu fyra pojkar, som gjort den upptäckten. De voro eljest glada fyrar, men gingo nu omkring litet konstiga. Stört omöjligt att få ett ord af dem. Men när de möttes, kunde följande samtal uppstå:

— Har du varit ute vid fiskestöet?

— Ja, har du?

— Ja, men jag fick inget. Fick du?

— Inte så mycket som åt katten en gång.

— Det är ett elakt stöe.

— Jagu så elakt.

— En får fara till ett nytt.

— Jagu får en det.

Så gingo de i flera dagar och kunde inte besluta sig för att fara ut på fjorden.

Under tiden blåste en storm. Men så blef det en himlaklar dag igen. Då tyckte den förste pojken, att nu gaf han den onde i Röde Petter — nu skulle han ut och försöka.

Så rodde han till ett nytt stöe. Och hvitlingen bet, han drog upp både ett och två tjog. Och han var så glad i håg och trallade, så att fjordbärget ropade efter honom. Nu skulle han tala om för

de andra pojkarne, att han hade fått så mycket fisk, men inte hvar stöet fanns — nä då!

Men med ens blef han så blek, och trallandet slutade — ty metan satt fast igen.

Han till att dra försiktigt, för att komma lös. Då kände han, hur det liksom gaf efter. Så släppte det alldeles. Han hifvade upp. Men då stannade hjärtat i honom — ty när han drog upp kroken, satt det rödt hår på den!

Han blef så skrämd, att han ville gråta. Det var Röde Petter igen — som hade blifvit förd af strömdraget från sitt gamla ställe . . .

Skulle han aldrig slippa'n? Han halade upp draggen. Hem rodde han. Fisken vågade han inte kasta i för att modern inte skulle bli arg. Och det var en skam att två gånger komma hem utan fisk.

Men hämnas skulle han för sin skrämsel, och nu talte han om för de andra pojkarne, hvar stöet var.

Pojkarne rodde dit, pin glada. Men alla fastnade de med sina metor i Röde Petter. Och en af dem fick upp en bit af hans sko . . .

Nu kände ingen igen pojkarne. De moltego och tittade förbi folk. Och hade de förut sett så friska ut som kyrkänglar, så var det nu inte stor skillnad på dem och magre Johannes, hvars skinn påminner om en torkad gråsej. Föräldrarne grälade för de förstörda metorna. Men då urskuldade poj-

karne sig med, att de fingo så hårda napp. Det fanns en så stor fisk i fjorden, sade de. Och det var nog sannt.

De fiskade aldrig mera. Föräldrarne skällde dem för lata, men de svarade inte ett ord — och hittills hade de alltid varit oppkäftiga.

De hade de hemskaste drömmar om nätterna. Alla sågo de Röde Petter ligga med stora, stirrande ögon mellan den sakta vaggande tångskogen på fjordbotten. De visste sig ingen lefvande råd för den synen. Och om dagen tyckte de, att han haltade efter dem. De hörde den galningens rop, att de måste bättra sig . . .

Till slut fanns ingen annan utväg än att gå till nattvarden. En för en gick och anmälde sig för prästen, och när söndagen kom och de gingo fram och knäböjde vid altaret, bleknade de öfver, att de alla voro där.

De drucko af vinet och kände sig stärkta. Och allt efter den söndagen gå de omkring med bibelspråk eller sjunga psalmverser i stugorna. De ha blifvit tokiga. De äro kolportörer. Jösses, ett så'nt elände!

TVÅKRONAN.

Snickar-Ernst stod och hyflade. Spånorna flögo. De dansade i solen, som föll in i kammaren. Ernst sjöng till arbetet. Hans kropp slängde sig fram och tillbaka för hvar gång han satte hyfveln till brädan och ref utefter den. Visch, visch — så spånorna flögo.

Han log för sig själf. Han såg lycklig ut. Arbetet lifvade honom, han var ung, solen sken på hans händer. Och så hörde han inifrån kammaren sin unga hustru, som vyssade deras förstfödde i sömn.

Hej, lifvet var som en enda vårdag!

Då öppnades ytterdörren försiktigt och Vässle-Hans slank in. Han hade ett smalt ansikte, små, listiga ögon och han smög alltid. Han var också snickare och bodde ett stycke härifrån. Ernst såg upp.

— Så, du är ute och går, Hans.

— Goddagen, skulle jag väl säga. Du sjunger och trifs, hör jag.

— Hur står det till hos erat?

— Åhjo, en sträfvar. Men i morse blef jag så snopen, du, som jag aldrig varit i mitt lif.

— Hvarför det då?

— Jo, ser du, jag hade, som du vet, en stick-såg — en riktigt fin sticksåg.

— Var det så märkvärdigt? — tyckte Ernst och drog utefter den blanka brädan. — En sticksåg ska väl hvar snickare ha.

— Jajamen. Hm. Men se, min sticksåg den var extra fin, den. Det fanns inte maken till den i trakten.

— Det har du rätt i. Nå, det är väl någon af dina ungar, som dragit bort den.

— Nä, jag har frågat dom. Di vet inte, hvar den är. Det är allt nå'n annan, som har tagit den.

— Hvem skulle det vara då?

— Ja, inte vet jag.

Vässle-Hans teg litet, men så började han gå rundt i kammaren och snoka bland Ernsts verktyg.

— Hvad tittar du efter?

— Åh, ingenting.

Men nu började Ernst bli misstänksam.

— Du tror väl aldrig, att jag, Hans —?

— Nu sa' du't själf. Ha ha, så skrämd du ser ut. Sanningen att säga, så kom jag hit för att se, om du inte händelsevis stuckit den under rocken. Din rock har varit med om snatta förr. Minns du prästens hönor, du?

— Tyst, Hans! Jag fick ju stryk för'et. Jag har fått mitt straff. Du ska inte rifva opp det gamla igen. Det är glömdt. Jag var en så'n pojke då.

— Glömdt? Så'nt glöms aldrig. Om dig kan en tro hvad som hälst.

— Jag har inte tagit din sticksåg. Om du säger det en gång till, så —!

Han knöt näfven och var eldröd i ansiktet.

— Du var hemma hos mig i går. Och när du gick, var sågen borta.

— Jag *har* inte, hör du —!

— Jag var ute ett grand, mens du var hos mig, för en af ungarne trillade ikull och slog sig. Och ingen kan veta hvad du gjorde under tiden.

— Tig!

— Jag säger bara hvad jag tror.

— Fähund! — skrek Ernst och rusade på honom. De togo ett duktigt liftag, men Vässle-Hans var den svagare, och Ernst blef snart herre öfver honom, sparkade upp dörren och stötte ut honom, så att Hans trillade på näsan.

— Kom aldrig tillbaks! För då får du ny hjuling.

Vässle-Hans reste sig upp skamflat och torkade smutsen af sig.

— Vi får väl se — pep han andfådd. Därefter smet han bortefter backen. Jösses, så'na näfvar Ernst hade... Han försvann i småskogen.

Ernst stängde dörren och stod en stund och funderade.

— Herre gud, att aldrig det gamla kan bli glömdt. Har en gjort nå't ondt, hänger det efter en hela ens lif. Anna-Greta! — ropte han. Och så gick han in till hustrun och berättade. Men hon tröstade och sade:

— Hans kan inget göra.

— Jag har inte tagit sågen.

— Inte tror jag det.

Han hängde sig om halsen på henne.

— Du är den enda i socknen, som tror godt om mig.

* * *

Vässle-Hans gick och funderade. Hvad ondt skulle han göra Ernst?

Det sved i skinnet på honom efter hjulingen.

Så kom han till handelsboden. Där stod Eriksson som vanligt bakom disken.

— Hvad ska det vara i dag då?

— Åh, lite socker och kaffe kan käringen alltid behöfva.

Så fick han det.

Men det var inte därför han kommit dit. Utan han var så talträngd om det där med sticksågen, att han måste träffa en människa. Han visste bara inte, hur han skulle få fram det, så att det inte såg för angeläget ut. Men så fick han syn på hammare och filar och sågar, som hängde i bodens tak. Och då sade han:

— Det är visst bra verktyg, det där.

— Ska Hans ha ett?

— Nog för det jag kunde behöfva. För jag har just mistat min sticksåg.

Och så kom hela historien i ett rabblande.

— Jag kan ta nattvarden på, att Ernst stulit den — slutade han.

Eriksson tycktes uppbyggd af historien och såg eftertänksam ut.

— Ja, Ernst är inte att lita på, han. Om du är riktigt tyst, Vässle-Hans — Eriksson tittade sig omkring, ingen mer fanns i butiken — så ska du få höra något, som Ernst gjorde i vintras, fast jag inte velat tala om'et. För jag vill inte skvallra, du.

— Åh, herre gud, tala om'et!

— Jo, ser du —

Och så kom i hviskande ton en ny historia:

Ernst hade kommit ner en dag i butiken och sett konstig ut. Han köpte socker och kaffe och

mjöl. Det gick till två kronor. Så räckte han fram en tvåkrona. Han skulle lägga den i handen på Eriksson, men fumlade. Kronan föll på bleckdisken. Då tyckte Eriksson, att den hade en så underlig klang. Det var ingen klang alls. Han höll upp den mot dagsljuset.

— Ja, den är allt äkta — tyckte Ernst och försökte skratta. Men det lät inte naturligt.

Eriksson kastade kronan på disken. Det lät som bly.

— Den är så attan häller och inte äkta — mente han. — Ernst gör falska pängar.

— Är Eriksson galen?

— Nä, men kronan är galen. Det är bly det här, och så har Ernst dragit tenn öfver.

Men då blef Ernst som ifrån sig.

— Åh, snälle handelsman! Gör mig inte olycklig! Ge mig tillbaks den! Jag är ett så'nt kräk. Jag hade inga pängar, hustru min är sjuk, hon ska snart få en liten, vi har svält i ett par dar — jag kunde inte skaffa — hvad skulle en ta sig till — då gjorde jag den här — jag satt oppe hela natten för att den skulle bli riktig — åh, ge mig den tillbaks — får jag den — jag ska aldrig göra så mer — snälle Eriksson!

— Nä, jag behåller den allt. Jag är myntsamlare. Det är inte alla dar, en får så rart mynt.

— Hvad tänker handelsman göra?

— Vet inte. Men pängen ska jag behålla. Jag lägger den i min plånbok. Men för att I inte ska svälta längre, så behåll varorna. Det är kristligt byte.

— Och så gick Ernst — slutade Eriksson sin berättelse. — Stackare!

— Hvar har Eriksson pängen? — frågade Vässle-Hans. — Får jag se på den?

— Det går väl an.

Så tog Eriksson upp den. Hans synade den och slog den mot bordet. Falsk var den.

— Får jag köpa den?

— Hvad ska du med den? Är du myntsamlare?

— En kunde behöfva'n.

— Du tänker väl aldrig gå till länsman?

— Det har jag inte sagt.

— Du ser så inmarig ut. Du vill Ernst ondt. Nä, jag behåller pängen. Den kommer inte från mig.

— Två kronor och tjugofem öre? — föreslog Hans.

— Nä, jag säljer den inte. Det är synd om Ernst.

— Och ändå har Eriksson talt om alltihop!

Det kom något skadegladt i Vässle-Hans' ansikte.

— Så anfäkta! Hvad jag var dum! Men det kom så oförhappandes. Men jagu ångrar jag det nu. Ta mig dalern gör jag inte det.

— Det är så dags — tyckte Hans och lagade sig att gå.

— Hvart bär det hän?

— Pytt fick Eriksson veta't! Adjös. Får jag inte sticksågen igen, så ska jag köpa en. Men jag tror, att jag slipper.

Så smet han ur butiken.

Men Eriksson stod kvar och drog sig i skägget.

— Hvad kunde jag inte tiga för!

Så kom en kund.

* * *

Dagen därpå stannade länsmannens vagn utanför Erikssons bod. Länsmannen ville tala med honom särskildt. De gingo in i en kammare och stängde dörren om sig.

Eriksson skulle ha ett falskt mynt hos sig. Det bad länsmannen att få se.

— Ett falskt mynt! — utbrast Eriksson. — Har jag ett falskt mynt? Är jag inte hederlig karl?

— Det är inte häller ni, som förfalskat det. Men jag fordrar att få se det.

— Tro inte Vässle-Hans!

— Jag säger inte, hvem angifvaren är. Var nu inte motstridig.

— Det myntet får allt länsman se sig om efter.

— Såå? Hm.

Länsmannen gjorde en paus. Började så tala om annat.

— Nå, käre Eriksson, hur gå affärerna?

— Åh, skralt. Här har blifvit så många butiker i trakten. Annat var det förr — då var en ensam. Men nu får jag visst snart lägga ner. Allt blir dyrare, folket klagar och tummar på slantarne.

— Eller gör falska, ja.

Eriksson hostade. Han ville inte Ernst något ondt. Nä då!

— Hör nu, Eriksson, hur mycket kan det där myntet vara värdt?

— Värdt? Hvilket mynt?

— Seså, lek nu inte kurra gömma längre. Om ni får bra betaldt för det, så lämnar ni det nog.

— Så länsman säger!

Han vädrade affär. Hans näsborrar vidgades. Han glömde med ens Ernst . . .

— Fem kronor? — frågade länsmannen.

— För lite! — Eriksson såg stinn ut i ansiktet. Fingrarne började röra sig som klorna på en hummer.

— Sså, ni har ändå myntet!

Länsmannen skrattade gemytligt.

— Ja, det vill säga . . . Hm. Men fem är för lite, som sagdt.

— Åtta? Detta är ju formlig auktion.

— Inte för det jag vill min nästa nå't ondt. Men för tio ska länsman få't.

— Topp!

Rättvisans tjänare tog upp en sedel ur plånboken.

— Hvar är kronan?

Eriksson lämnade pängen och tog emot tian, i det han tänkte: Så dumt, att jag inte begärde femton.

— Ni säljer ju folk — sade länsmannen.

— Och ni köper folk.

Så var det bytet gjordt. Och länsmannen rullade hem igen.

Eriksson fick ett ögonblicks samvetskval. Men så tänkte han på sedeln och blef glad. Han gick till sin hustru och berättade, att han gjort en god affär.

— Hvad då på?

— Jag har sålt en hud.

* * *

En vagn skramlade uppför backen till Ernsts stuga.

Han undrade, hvem det var, gick ut på förstukvisten, satte handen till solskygge mot pannan.

— Kors, länsman!

Då blef han med ens blek som en kokt flundra. Han första tanke var: hustrun, barnet! — Han hörde hustrun sjunga för lillen . . .

Men så blef han plötsligt lugn igen: det kanske inte var något farligt.

Men nu var vagnen framme vid hans dörr. En bonde satt bredvid kusken. Länsmannen steg ur.

— Goddag, Snickar-Ernst! — Det lät olycksbådande allvarligt.

— Herr länsman gör mig den äran.

Ernst bockade sig. Hjärtat bultade.

— Jag ville tala med dig ett grand. Och jag har vittnen, som du ser.

— Vittnen?!

Nu stod allt klart för honom. Men han sväljde, såg lugn ut — skulle inte förråda sig.

— Du är angifven — tyckte länsmannen.

— Såå!

Ernst försökte skratta.

— Du tycks inte ha bättrat dig se'n den där gången.

Ernst blef blodröd.

— Tala inte om *det!*

— Jag ska tala om det nya. Du är angifven . . .

— Af hvem då, om jag får fråga?

— Det behöfver jag inte säga.

— Då kan jag säga't. Det är väl ingen annan än han, som smyger däroppe i småskogen och tittar hit.

Han pekade. De andra tre sågo dit bort. Där smet Vässle-Hans bland buskarne.

— Kom du, Hans — skrek Ernst — och se, hvad du har ställt till. Men sticksågen har jag inte tagit — så mycket du vet.

— Hvilken sticksåg? — frågade länsmannen. — Här är inte fråga om någon sticksåg. Men du har gjort ett falskt mynt.

— Herre gud!

Ernst tog sig med händerna om hufvudet.

Vässle-Hans var nu framme. Han ställde sig bakom vagnen. Han var visst rädd för Ernsts näfvar.

— Nå, Snickar-Ernst, nu vet du, hvem som angifvit dig. Det var riktigt gjordt, ty jag har beviset i min hand.

— Hvad då för bevis?

Nu kom tvåkronan fram.

Ernst stirrade.

— Hvar har länsman fått den ifrån, ifall jag får vara så näsvis?

— Det vet du bäst själf.

— Vill då alla människor göra mig olycklig?

Därpå pekade han nedåt vägen.

— Se, tror I inte, att han också lagar sig hit! Jojo, det spörjs, när länsman åker genom socknen.

Eriksson nalkades, lite skyggt. Men han ville se uppträdet.

Länsmannen stod med myntet i handen, höll upp det i solskenet.

— Erkänner du, att du förfalskat den här?

— Ernst! — skrek det plötsligt från förstugans halfdunkel.

Alla vände sig ditåt. Där stod hustrun med skrämdt ansikte. Mannen hade inte märkt, att vaggvisan tystnat.

— Kom, Anna-Greta!

Hon sprang fram till honom.

— Du har inte gjort nå't ondt — det är inte sannt! Säg, att det inte är sannt!

— Se så, gråt inte, Anna-Greta!

— Erkänner du? — frågade länsmannen igen. Han stod som en staty framför honom.

— Säg, att det är lögn, Ernst!

Men då kom det fasthet i hans stämma.

— Lögn? Hvarför skulle jag ljuga? Är det

inte för dig, jag gjort det! Jag såg, hur du låg där blek med ungen i sängen. Det fanns inte en bit mat i huset. Jag måste skaffa pängar. Inte kunde jag låta dig svälta ihjäl. Jag satt oppe en hel natt. Det sjöng i öronen, medan jag arbetade. Det sjöng om dig. Jag tyckte, jag gjorde en god gärning. Jag trodde, Vår herre skulle hjälpa mig ... Du var ett kräk, Eriksson, som inte slängde pängen i fjorden!

Handelsmannen ville svara, men rättvisans väktare sade:

— Du erkänner således?

— Nej, nej — ropade hustrun.

— Jo, Anna-Greta!

Vässle-Hans' ansikte lyste till. Eriksson bet sig i läppen. Vittnena sågo i marken. Länsmannen nickade liksom beklagande. Men hustrun kastade sig vildt om mannens hals.

— Ernst, Ernst!

Det blef ett ögonblick tyst.

— Hvart bär det i väg med mig nu då?

— I häkte, förstås.

— Hvad ska det bli af mig och lillen? — kved hustrun.

— Fråga Vässle-Hans!

Man hörde barnet skrika därinne.

— Jag får väl gå in och se honom, innan jag tas?

— Ja, gå.

Man och hustru gingo in.

I detsamma kom en pojke springande ur småskogen.

— Hvad är det? — ropade Hans ditåt.

— Sticksågen! — Pojken svängde ett föremål i handen. Han skyndade sig fram andfådd . . .

Makarne kommo åter ut ur stugan.

— Sticksågen! — sade pojken. — Det var jag, som dragit undan den — men så — fann jag den inte — då blef jag rädd för stryk — våga' inte säga't — men så fann jag den — i en kardkorg —

— Slyngel! — mumlade Hans och tog verktyget ur sonens hand. — Spring hem igen! Du får stryk, när jag kommer.

Pojken började lipa och lade benen på ryggen.

— Ser du, att jag inte tagit den — sade Ernst.

— Du kan väl inte göra allt ondt häller.

— Håll din trut!

— Guds hand! — tyckte Vässle-Hans. — Genom ett barn upptäcktes brottet.

— Kom nu! — uppmanade länsmannen.

Så fick Ernst sätta sig på kuskbocken, medan bonden satte sig inuti — på framsätet.

Vagnen rullade i väg. Ernst skulle inte se sin stuga på länge.

Hustrun sjönk ned på trappstenen, tog förklädet till ögonen och snyftade . . .

Vässle-Hans gick hemåt. Han hvisslade.

Eriksson vandrade sakta mot sin bod. Han kunde inte få ur sin hjärna hvad Ernst sagt:

— Du var ett kräk, som inte slängde pängen i fjorden!

Om han gjort det! Nu kunde han inte sofva i natt.

Kanske, om han tog sig en duktig grogg.

ETT FRIERI.

Det är en eftermiddag i högsommaren. Gubben Ola har satt sig på en sten utanför sin stuga. Han suger på snuggan och grinar med hela ansiktet. Det är inte för solen han grinar, utan därför att han tänker: En kan då inte få en skaplig matbit, när en inte har kvinnfolk i huset.

Han har nyss mist sin käring — Gud förlåte henne, hon var led. Och han bor nu ensam med sin son, som just står med hacka i handen och arbetar i potatislandet. Ola är sjuttitre år och sonen femti.

Medan gamlingen sitter där och spottar mellan snuggdragen och undrar öfver olägenheten att vara enkeman, ställer Vår herre så till, att gamla Brita kommer vägen framåt. Ola skyggar med handen för ögonen i solskenet och säger för sig själf:

— Jagu är inte hon ute och går.

Han känner Brita väl — han hade ett godt öga till henne i ungdomen, säga de. Men så gifte sig Brita med en ann' och Ola med en ann' och så kommo de åtskills. Men så dog Britas man, och sedan Ola blef enkling, har han tänkt med ungdomens tankar på henne. Och det är därför han nu ljusnar, när han får se henne.

Han stoppar den utrökta pipan i västlommen, stryker med handen utefter munnen och bereder sig till ett artigt mottagande.

När Brita får se Ola stå där menande och mysande, skiner det upp i hennes ansikte — det är som om hon gärna såge gubben sådan.

Ola nickar och harskar sig och hälsar:

— Godeftermiddagen!

Brita stannar, han ser hennes ansiktes skrynklor. Men dem bryr han sig inte om, utan säger:

— Att hon är ute och går. Hon kan väl vara trött af den långa vägen, ty hon kommer väl hemifrån, kan jag tänka.

— Gör väl det, ska till handelsmans.

— Då kan hon ju sitta och hvila sig ett grand. Det var länge se'n vi taltes vid.

— Var väl det, ja. — Och hon sätter sig på stenen.

— Hå hå, ja ja — vaggar hon fram och åter — en blir så gammal, så en knappt kan gå.

— En blir det, ja. Men hon ser då riktigt kry och rask ut.

— Så han säger! När en är sjutti år!

— Hon blir väl äldre, om hon får lefva.

— Ja, en blir gammal.

Och så säga de ingenting.

Men det börjar bli olidligt för Ola. Han rifver sig i håret och tittar på sina smutsiga naglar.

— Det var justament något, jag tänkte säga.

— Hå hå, ja ja — suckar hon som om hon inte hört på.

— Jo, ser hon, jag är nu ensammen, och det är så ledt.

— Så får han väl skaffa nå'n, som styr och ställer i huset för'n.

— Det var just det, jag tänkte på.

— Så blir det bra, då.

Och så tiga de.

— Se, jag har allt en gammal kärlek till henne — börjar han igen.

— Åh, det var länge se'n, det.

Hon nickar med hufvudet och faller i minnen.

— Så nu kunde det vara tid på att vi kom tillsammans, tycker jag.

— Han menar väl aldrig att vi skulle . . . Hon är som skrämd af det underliga i tanken.

— Jo, just det mente jag. Så nu frågar jag med all ärans redlighet, om hon vill ha mig till äkta make i nöd och lust?

— Åh, herre je! — Käringen blir riktigt pigg i ögonen. — Ja, det beror på hvad en får att göra.

— Sköta huset mitt — och pojken, förstås.

»Pojken» är femtiåringen, som står i potatislandet och hackar. När han hör deras samtal, ser han upp, slutar med arbetet och går fram till dem.

Brita skrattar:

— Pojken! Han är då en gammal filur, han Ola.

— Ska det vara, så kläm till! — säger Ola muntert.

— En kan väl inte annat, när han ber så vackert. Jag har ändå just tänkt detsamma, om jag ska säga som det är.

— Hon är då riktigt rejäl.

Så tiga de. Ty »pojken» står nu framför dem. Han frågar käringen:

— Hvad var det, far talte med henne om?

— Jo, han vill skaffa dig styfmor, Per.

— Det var attan!

— Ja, ser du — säger Ola lite förläget — jag tränger till kvinnfolk.

— Är I befängd, när I är tre och sjutti år!

— Den ungdomen, den tänker då inte på annat än kärlek och så'nt.

— Hå hå, ja ja — suckar käringen.

— Ska vi inte gå in i stugan nu? — tycker Ola.

— Vi ska väl det. — Brita reser sig, de gå mot stugan. — Det ser väl inte för rart ut därinne, kan jag tänka.

— Ska I ligga i äkta säng också? — frågar »pojken» och plirar med ögonen.

— Tyst du, det är inte för barn! — skrattar Ola.

Och så gå de in.

VALBORGSNATT.

Ljum var natten till majs första dag. Fylld var den af väldofter från äng och skog. Genom luften hördes detta sus, som är vårens. Man blef het om kind och hjärta, då man andades, och man längtade till älskog.

I halfdagern stod Frans utanför stugan med händerna i fickorna, stum, och tittade utåt markerna, där ångan steg ur de nyss vårplöjda fårorna.

Han stod och drömde om kärestan, som han inte hade. Stor och stark och tjuguårig var han.

Han såg bortåt bärgen, som aftecknade sig likt väldiga skuggor mot valborgsnattens halfljusa himmel. Han fick ögonen envist fast vid Husebärget, skoglöst, slätt, liknande en hvalfisks rygg. Midt på bärget flammade en eld, slickande rundt ikring sig och kastande ett sken öfver bärgplatån, så att han kunde se mänskliga figurer springa omkring och underhålla bålet.

Det var Husepojkarnes valborgseld. De voro däruppe med sina kärestor i natt, och om Frans

tittade riktigt, kunde han bland figurerna skymta, inte bara pojkarne, utan också kjoltyg.

Och då flammade det till i hans ögon, som om där också fanns valborgseld. Han vred på kroppen, där han stod, gräfde med händerna djupare i byxfickorna, spottade och sa':

— Fan!

Så ställde han sig att tyst grubbla igen, nitande ögonen vid Husepojkarnes bål.

Han grinade som under en lönlig tanke. Se, om han också ingen käresta hade, så visste han nog, hvilken han ville ha. Det var Malin i Gammelby. Men aldrig i sitt lif skulle hans gamla, gnatiga mor låta honom få henne, det visste han. Och det var därför han svor.

För att pröfva hvad modern skulle säga om det hjonelaget, hade han en gång nämnt Malin som sonhustru i huset — medan han ängsligt stirrade på modern.

Men då hade hon brusat upp, så gammal hon var, de hvita, magra kinderna tycktes skaka af ilska, de halfblinda ögonen hade blifvit liksom gröna. Hon hade skrikit:

— Det fattigbyket! Aldrig i mitt lif!

Då förstod Frans, att det var omöjligt, och teg. Gumman var snål som en jude och bestämd som en länsman och skulle aldrig tåla, att torp-

Malin tog hennes styfrar på kistbotten och fick en bondes son.

Frans tyckte, det var så konstigt, så han kunde gråta. Husepojkarne, som voro fattiga, hade alla fått sina kärestor — de hade hjärtliga föräldrar.

Han stampade i marken och ref sig i håret:

— Att en ska ha en så'n mor!

I detsamma hördes moderns hesa, pipiga röst inifrån stugan:

— Frans!

Han svarade otåligt:

— Ja!

Hon skrek åt honom att komma in. — Hvad ville hon nu igen? Allting skulle han göra, ingen tack fick han. Han skötte hela gården, från bärgningslasset till svinhon, men han hade en sådan mor, att han inte kunde få sin käresta.

Modern ville, att de skulle gå till kvarnen för att hämta mjöl.

— Så sent? — muttrade Frans. — Det kan vi göra i morgon.

— Lathund! — skrek modern. — Där har du säcken!

— Petter är inte i kvarnen i kväll — försökte Frans.

— Det blåser ju.

Och det hade hon nog rätt i. Och Frans hade

nog sett Petters kvarnvingar gå rundt öfver skogen, när han nyss stod ute på backen. Modern gick inte att lura — hon begrep, att Petter var i kvarnen, fast hon såg så illa, att hon inte kunde se kvarnvingarne.

Frans vrenskade, men måste ta säcken under ena armen, modern under den andra, och så gingo de.

Där han gick bredvid henne, kände han sig långt ifrån henne. Hon hade alltid varit svår mot honom och tagit ur honom sonkärleken. Som liten pojke hade han gråtit öfver detta. Fadern brydde sig inte om honom — han älskade gård och mark, teg och dog. Alltsom Frans blef större, förvandlades sorgen till hårdhet. Modern hade inte gjort honom annat godt än föda honom till världen, och det var intet godt, eftersom han därigenom kommit att hata den, han skulle älska . . .

Alla nätter, han haft, med knutna näfvar!

Han var rädd att göra henne något ondt, rädd att vara tillsammans med henne.

De tego på vägen . . .

Till slut frågade han, liksom för att agga sig själf med andras lycka:

— Kan I se valborgselden däroppe på bärget?

Modern stannade och såg dit, med handen skyggande för ögonen.

— Det är som en svag ljusning. Hvilka ä' det, som tänder eld på skogen?

— Där är ju ingen skog. Det är Husepojkarne, som firar valborgsnatt med sina kärestor, och nog har di roligt.

— Jojo, di ä' i lag med hvarandra i kväll, och så blir det för fort bröllop efteråt — sade modern.

Hon kunde aldrig tåla ungdomens gamman. Hon kom inte ihåg sin egen.

— I har inte med att göra hvad som blir efteråt! — ropade Frans. — Ska I skälla på dom också? Kan I inte hålla er till mig?

— Dig? Har jag inte varit en mor för dig? Har du frusit och svultit, hva'?

— Inte det precis. Men I vill neka mig det, jag håller mest af.

— Kommer du med den slamsan igen? Tvi vale! Aldrig kommer hon under mitt tak!

— I är hård, mor. Men nästa år är jag myndig.

— Hvad tänker du då göra? Gifta dig och köra mig på landsvägen? Nä du — mig får du ingenstans. En så'n skam, när du kan få förmögna bondjäntor, både Ottilia och Jeanette, bara du säger ett ord.

— Men det ordet säger jag inte.

— Du är en skam, Frans. Du lägger mig i grafven.

— Jag *kan* inte vänta längre. Jag vill ha Malin, hör I! Det är så en kan bli galen. När en är ung!

— Ungdomen ska lyda.

— Och så är det så varmt i natt, så en vet inte till sig.

— Det känner jag inte.

— Om I hindrar mig från att få Malin, så vet jag inte hvad jag gör.

— Hvad då? Det vore roligt att veta.

— Mor!

De tego . . . och fortsatte.

Snart närmade de sig kvarnen, hvars buller af susande vingar och malande stenar nådde dem.

— Ser du, att Petter mal än.

Frans hörde inte hvad hon sade. Han hade bara den tanken: Malin!

Och så den tanken: modern! Om hon vore död!

Herre gud, var han en så dålig människa, att han gick och tänkte sådant.

Hans arm skälfde, och modern frågade:

— Fryser du?

— Här, som är så varmt! — svarade han. Men hans läppar skakade.

— Du skälfver som du hade fråssan. Du tänker väl på nå't ondt. Nå, elak har du då alltid varit.

Detta sade hon till honom, som alltid velat älska henne!

— Nå, ä' vi inte framme nu? — frågade modern.

— Jo, nu går vi öfver bron.

De gingo öfver den lilla träbron, som ledde öfver ett stort dike, där vårens vatten skvalade, och så kommo de in på kvarnbacken.

Petter sjöng uppe i kvarnen till stenarnes mullrande gång. Det var ett väsen, så att man kunde bli döf. Det var något så trollskt i detta dofva mullrande och i vingarnes fläktande rundt, rundt . . .

De skuro luften, så att den kom i stora moln emot en. Den gamla kvarnaxeln gnisslade. Genom allt detta stack då och då Petters ensamma, gälla trall . . .

— Nu går vi opp i kvarnen då — sade modern.

Hon trefvade för sig med ena handen.

— Ser I vingarne? — frågade Frans och blef med ens så rostig i målet.

— Nej.

Han släppte i detsamma moderns arm och gick, vid sidan om vingarne, fram till kvarndörren.

— Hvart gick du? — frågade modern och stannade.

— Jag ska bara öppna kvarndörren åt er.

— Jag hör, hvar du är. Jag kommer.

Hon satte sig i gång bort till kvarndörren, där Frans stod.

Han såg, att hon gick rakt mot kvarnvingarne.

Han ropade inte åt henne . . .

Han rörde sig inte. Han blundade . . .

Han måste hålla sig i den öppnade dörren för att inte falla . . .

En kvarnvinge slog med ett väldigt slag modern i hufvudet, hon kastades långt bort öfver backen och blef liggande . . .

Frans, som kände strupen sammansnöras af lifvets och dödens smärta, fick fram ett hväsande:

— Hjälp!

Och därpå rusade han bort till modern, kastade sig ned öfver henne och ropade:

— Mor, mor!

Petters trall upphörde med ens. Han kom fram i kvarnluckan och frågade nedåt:

— Hvad är det?

— Hon är död! — ropade Frans uppåt.

I detsamma hörde han Petter komma slamrande i trätofflorna nedför kvarntrappan, och snart stod han ute på backen, hvit som ett spöke.

— Hur gick det till? Hur gick det till? — vojade sig Petter.

— Hon gick rakt under kvarnvingarne. Hon var ju så blind! Jag skulle just ropa åt henne, men det var för sent.

— En så'n olycka! Och just vid min kvarn! . . .

— Vi får bära henne bort till ditt, du.

— Jag går och stoppar kvarnen.

Det gjorde Petter, och så buro de Frans' mor bort till Petters stuga.

Frans gick och kände som en vår i bröstet. Det var så underligt, och modern var så lätt att bära, fast han fick blod på händerna.

Det sjöng i hans ådror, hjärtat slog som en stångjärnshammare.

Han visste inte, om han ville skratta eller gråta. Det var synd om stackars mor. Och det var synd om honom själf.

Men så tänkte han på Malin, som satt i Gammelby och längtade efter honom, han svettades af åtrå, och till slut grät han, en strid, varm gråt i denna vårens och kärlekens natt . . .

Och valborgselden flammade röd däruppe på bärget och slickade himmelens ljusnande vidder, under ungfolkets kyssar och skratt . . .

TORPARBEGRAFNINGEN.

I soliga torpet vid strand
är käringen död, som ibland
på fjordvägen fram ni såg linka
och lurigt med ögonen blinka
på väg bort till handelsbutiken
i innersta ändan af viken.

Hon linkade in i det sista,
nu ligger hon död i sin kista,
och torparn så ynkeligt låter
och torkar sitt öga med ärmen
och snyftar: »Vår herre så ville!»
och bjuder på supning och gille.

I gassande högsommarvärmen
där samlas på åttonde dagen
vid dukade bordet i hagen
en hop, som den döda begråter,
med kläder så svarta som natten
och hemmagjordt sorgband i hatten.

De komma så stela och raka,
båd' gubbar och gummor och unga,
och torparens händer de skaka
och mena och blinka och tiga,
och jäntor för enklingen niga.

På bordet i ljuflig förbidan
stå brännvinsbutäljer i klunga,
ty släkten är stor, som skall dricka
på saliga käringens mull.
De unga de snegla åt sidan
och redan om munnen sig slicka
för saliga käringens skull.

Och torparn han går där och kluckar
med gråten i halsen och suckar
och vinkar till bordet och ber dem
att hålla till godo och ger dem
en sup att begrafningen börja.

Och alla försiktigt de ta den —
så gärna de vilja nog ha den,
men glasen till munnen de föra,
som visste de ej, om de böra
på samma gång supa och sörja.

Se'n börja de smacka och äta
båd' sill och mång runder potäta,
och ölet i halsarne trillar
med runda potäter och sillar.

När så de ha ätit en timma
och ögonen re'n börja glimma,
då flyttar helt varligt man liket
på vagnen, och sakta man kör
— så sakta som fluga på tjära —
till kyrkan, hvars klocka man hör.

Det gäller ej hålla för nära
med vagnen det farliga diket,
men sitta så styf uti kroppen
och låtsa sig klar uti knoppen,
tills käringen väl är i jord
och prästen har talat guds ord.

Och efteråt kärrorna komma,
med karlar i somma och somma
med käringar, kors herre je!
Tre käringar köra en kärra,
gud nåde den spinkiga märra,
det är ett spektakel att se.
Och sist uti tåget där lomma
de unga så tysta och fromma
och noga på benen ge akt,
att icke de ramla ur takt.

Och slingrande vägen sig solar,
det dammar kring byxor och kjolar,
och svettiga, trötta och grå
till kyrkan med kistan de nå.

Men vänta till eftermiddagen,
då sitta de åter i hagen
och middagspotäterna mumsa,
och supar i struparne plumsa.

Och hagen är innerligt fager
i dalande högsommardager,
och syrsor i fjordbacken skallra,

och tungorna börja att skvallra
om stigande stämning och yra,
för svår att i evighet styra.

Och snart börjar skrattet att rulla
från några, som re'n äro fulla,
och mustiga historietter
om lustiga älskogenätter
sig blanda med skepparemyter,
där humorn dess lättare flyter
ju mera berättaren skryter.

Två gubbar de springa i backen
och spänna som spolingar kyrka
med rolig och enveten styrka,
och sanden yr upp öfver klacken.

På töserna pojkarne titta,
där tätt vid hvarandra de sitta,
och armarne midjorna hitta,
och långt är det inte till smällen
— för skams skull man väntar till kvällen.

En pojke får lust till att spela.
I stugan där ligger en fela,
den springer han efter och gnider
med arm, som krumbuktar sig käckt,
och ekot, i granskogen väckt,
det ropar och springer i lider . . .

Hej hopp, i den bristande sansen
nu fattas ej mycket i dansen.
Där gungar ett par öfver backen
och knycker finurligt på nacken
och trallar till strängarnes låt,
men huru det nu bär sig åt,
på sluttande gräsbackemattan
det dunkande trillar ikull —
jag tror, det var tufvornas skull.

Och torparn han ser hur man keser,
på bänken han krångligt sig reser
och lägger sitt anlet i valkar
och ropar: »Det vore väl attan,
minns käringen min, som är död!»

Men ingen hör på hvad han skriker,
ty ännu ej brännvinet sviker,
och gubben blir stum mellan skalkar,
som glömt både tårar och nöd.

Och själf emot skymmande kvällen
när solen går ned bakom fjällen,
då rullar han hatten i diket
och glömmer det jordade liket
och faller vid gärdsgården ner
och somnar och snarkar och ler.

Och folket nu hemåt syns vandra
och stödja på vägen hvarandra,
och roliga visor man trallar,
så ekot i backarne skallar,
och pojkarne sätta i hatten
en lysmask, som skiner i natten
och slocknar i morgonens ljus
vid tröskeln af kärestans hus.

FÖR OM MASTEN.

Vi voro ute på lustseglats.

Jakten stäfvade fram öfver Soten.

Vi hade tänkt angöra Soteskär — ytterst till hafs. Men på grund af den alltmer växande sjön beslöto vi, för våra damers skull, att vända mot land.

Och det var nu, efter vändningen, medan det gick i medvind hemåt, som jag såg Ninus, den unge skepparen, stå för om masten och titta på oss med en halft ömkande min, medan hans äldre kamrat makligt satt vid rodret.

— Hvad ler Ninus åt? — frågte jag.

— Jo, jag tänker på, att herrskapet tycker det är svårt väder i dag, men då skulle I ha sett —

— Hvad då?

— Jo, den gången då —

Rösten stockade sig med ens.

— Den gången då jag miste bror min.

— Såå, han blef borta?

— Just här på Soten, ja.

— Nå, hur gick det till?

— På det vanliga viset. En visste inte af'et, förrän det kom en sjö utefter låringen och spolade rent — och Adolf, som stod på däck, följde med. Och jag satt ensam kvar vid rodret. Åh, herre gud, *jag* satt vid rodret!

— Det var ju inte ert fel.

— Nä nä. Men det var som om hjärtat skulle stanna. För herrskapet ska veta, att som jag höll af bror min, det —

Han kan inte tala på några sekunder.

— Se, nog tyckte jag om far och mor — för far han var då inte värst arg mot oss ungar, och mor hon gaf oss då alltid kaffeskvätten ordentligt och allt hvad det skulle vara — bägge två fick gudskelof kristlig begrafning — men så som jag höll af Adolf, det kan ingen tänka. Men det är väl alltid så, när en är tvillingar.

— Jaså, ni voro tvillingar.

— Min mor fick aldrig annat än tvillingar! Och det var far alltid arg öfver. — Se, de två äldsta bröderna hade flyttat till Norget, så att Adolf och jag stannade hemma. Och vi höll då ihop hela året, det kan en säga.

— Ja, jag minns'et nog — infaller nu skepparen vid rodret. — Vi kalla' er alltid »tvihaka». Ser herrskapet, när en får två fiskar på en gång, så kallar en'et för tvihaka.

— Ja — fortsatte Ninus — det var nu länge som vi gick och var sams och aldrig grälade eller slogs. Var det likt? Men så var det ju hon, tösa oppe hos Per Månsson. Ja, det var ett elände. Jag glömmer aldrig den kvällen, då Adolf gick och köpte allt krimskramset åt'na. För se, där kom en så'n där gårdfarihandlare med låda på ryggen, och han hade så mycket fina saker som fruntimmer tycker om — sjallättyger och så'nt grej. Och Adolf han bara köpte och köpte.

— Är du galen — sa' jag — ska du göra af med alla dina pängar? Så som en får sträfva för slantarne.

— Det angår dig inte, så mycket du vet — sa' Adolf.

Det var det första onda ord, han sagt mig. Och är det inte konstigt, hva', att just kärleken, di kallar, ska göra folk ilskna. För det var förstås som så, att Adolf hade tittat sig galen på Lotta. Och när jag fick veta det, blef jag änna som veckvill — för det var justament så med mig också, fast jag inte gått sta och köpt grannlåt åt'na.

Ja, nu gick vi där och teg och teg. Och det var inte nå't roligt. Och om sönda'n gick vi i kyrkan — inte så mycket för religionens skull, men se, Lotta satt där i en bänk — och grann var hon i ansiktet och grannt var huklä't hennes — det,

som hon fått af Adolf. Fast hon annars nog hade råd till'et själf — för Per Månsson hade nog pängar på kistbotten, han.

— Nå, fick er bror veta, att ni också tyckte om henne?

— Visst fick han det. För jag talte vid Lotta — och jag sa'na, att jag höll'na mer kär än aldrig det, och att om hon tyckte om mig, skulle hon få ett huklä' ännu grannare än Adolfs.

— Jösses, får jag det! — sa' då Lotta. — För hon var galen efter det, som rödt och blått var.

— Du tycker om mig då? — sa' jag.

— Det är inte stor skillnad på er — sä' hon. — I ser lika bra ut bägge två, så då kan det kvitta!

— Jagu sa' hon det — för vi var ju tvillingar. Och då måtte jag skratta. Och så fick jag ett smällande på mun. — —

— Nå, huklä't? — frågte jag, sedan Ninus tegat litet.

— Ja, det fick jag skicka till sta'n efter. Och det var dubbelt så dyrt som Adolfs.

— Då gjorde ju också Ninus af med pängar?

— Ja, kärleken är en sak, den. Men också var huklä't dubbelt så rart som Adolfs. Det var änna som utaf silke, så mjukt och fint var det. Och Lotta hon tog det på sig nästa söndag, och hon var så schangtil, så själfve prästen titta på'na,

och det var inte mycket andakt den sönda'n. Men efter kyrkedags kom Adolf fram till'na.

— Hvar har du fått det huklä't ifrån? — frågte han.

— Åh, det har Ninus gett mig — sa' hon. — Det är en så rar pilt.

Se, jag stod bakom och hörde på, fast di inte såg mig.

— Hvar är mitt huklä' då? — frågte Adolf.

— Det ligger hemma i kistan. Det får jag väl ha till hvardags, har jag tänkt.

Men då blef Adolf ellane röd i ansiktet.

— Du är en tossa! — skrek han. — Och jag ska jagu —!

Och han lyfte knytnäfven. Men i detsamma fick han se mig, och då sänkte han näfven och gick sin väg. Men nu var han änna grå i ansiktet.

Och det var så hjärtängsligt mellan oss en lång tid. Och folk prata' förstås om'et. Och vi fick minsann veta, att vi inte var tvihaka längre. Men se, hvem som skulle bli tvihaka med Lotta, det var störd omöjligt att bli på det klara med. För hur det var, så ville ingen af oss göra slag i saken och gifta sig me'na. Vi tänkte bägge två förstås, att det skulle bli en ända med förskräckelse.

Men så kom den där gången, då vi var ute i fisket tillsammans och då det var en så svår nord-

vest och då han blef borta. Och jösses, hvad jag blef konstig i kroppen — för nu kunde jag ju ta Lotta utan att göra bror min nå't illa. Han var ju ändå död.

— Nå, gjorde ni det?

— Nä, se det gjorde jag inte. För det kom till mina öron, att folk sa', att jag hade seglat ihjäl bror min. Men det var en evig lögn! Och för att visa det, tog jag inte Lotta. För om bror min aldrig så mycket hade tyckt om samma tös som jag, så skulle jag ändå inte kunna göra honom nå't ondt. Kom ihåg det!

— Kors, det är ju ingen, som har sagt det.

— Jo, di sa't den gången. Och det kan jag aldrig förlåta dom. Men förr än jag tar Lotta, tar jag halta Margret, som hänger efter mig. Hon är ful som den Sure, men det gör ingenting!

Men då måste skepparen vid rodret skratta. Strax därefter ropar han:

— Ta focken!

Och Ninus skyndar sig att lösgöra fockfallet.

UNDER SNÖN.

Min vän, som är hemma i fjällbygden, berättade: I januari kom en natt ett våldsamt snöfall, som hotade att totalt begrafva gården. På morgonen tittade drifvorna in genom fönstren.

Men vi lyckades skotta väg mellan byggnaderna.

Natten därpå föll åter snö. Och det var med möda vi kunde hålla vägarne gångbara. De liknade nu vallgrafvar, i hvilkas djup vi vandrade fram.

Vi hade beredt oss på, att vintern skulle afskära oss från andra människor — det händer ej sällan här norrut. Och vi hade källrarne fulla af mat och dryck. Vi trodde oss kunna uthärda en rätt lång tid.

När vi vaknade tredje morgonen, befunno vi oss i grafven — mörker öfverallt. Snön stod öfver fönstren. Men vi kunde ännu genom vindsgluggen

se ut öfver trakten, där hustak stucko upp öfver det hvita snöfältet och bärg och furuskogar höjde sina dunkla massor. Kyrktornet syntes i dalen. Nu var det slut med all klockringning. Människorna voro döda för hvarandra.

Vi voro sju lefvande begrafna i gården: far, mor, kusin Elin och jag, statdrängen, hans hustru och vår piga.

Nu gällde det att muntra hvarandra.

Elin spelte på pianot, och jag fick läsa högt. Far satt och tummade de sista tidningarne — det skulle dröja länge, innan han fick ny post. Mor gick i köket och försökte laga våra älsklingsrätter. Vår piga visste nu, att hon inte skulle träffa sin fästman nästa lördag kväll.

Första tiden gick an. Vi hade ämnen att tala om, yttervärlden stod ännu för oss i skarp dager.

Men småningom kommo drömmarne, tystnaden. Vi kunde sitta och moltiga framför brasan långa timmar.

Till slut kom det dåliga humöret. Far tyckte, att maten blef dålig — fastän mor gjorde två torsdagar i en vecka, om torsdag betyder fläsk och pannkaka. Elin påstod, att jag läste illa, och jag sade, att hon spelade falskt. Antagligen grälade mor på pigan i köket.

Jag gick ner till statdrängen för att se, hur det stod till där. Han låg och snarkade — hon trampade spinnrocken.

— Ska du ligga och grisa, när herrn kommer!

— Att en inte kan få vara i fred! — ruskade han på sig. — Jaså, herrn! — Han reste sig. — Det var snällt af herrn att titta ner. Hur har I't däroppe? Herrn ser, hur vi har'et. Om jag åtminstone hade ett barn, men hustru min har aldrig gett mig något.

— Det kan vara fråga om, hvems felet är — mumlade hon.

— Ska du spinna, så en inte hör hvad en säger! — grälade han.

Hon upphörde.

— Hur är det i ladugården? — frågade jag.

— Det går ingen nöd på kreaturen. Tora går med en kalf.

— Jaså.

— Bara en kan hålla vägarne klara.

— Om man skulle gå på skidor från vindsgluggen.

— Och skida bort till en annans vindsglugg! Herrn går nog ner sig, så djup som snön är.

— En sofvande bygd — mumlade jag.

Prästen har goddagar — framkastade hustrun — Han slipper predika.

Vi försökte skratta.

Katten kom uppspringande i mitt knä. Han kurrade.

— Kisse är lika glad — sade jag.

— Han är i stället för barn — mente hustrun.

Jag gick åter upp.

När jag trädde in i salen, sutto de där som vanligt, halfdåsande, i lampskenet. Far rotade i Sveriges lag, mor sydde en bordduk, Elin hängde öfver en roman.

Jag försjönk i ett slappt drömmande...

Jag tänkte: jag skall företaga något. Så började jag binda på ett fiskegarn. Men det var långt till våren. Det var som att göra en god gärning för att komma in i himmelriket.

Så frågade Elin en dag:

— Har du ingen lektyr?

Nu var det tydligen slut med hennes förråd.

— Jo, en gammal Robinson.

Det sade jag bara för att reta henne.

— Äh, Robinson! Så dumt!

Så gick hon och var ond.

Jag måste finna ut ett sätt att fördrifva tiden. Till slut fann jag det.

— Vet du hvad — sade jag — om du skulle lära mig spela piano?

Hon gapskrattade.

— Ja, men på det sättet finge vi sysselsättning bägge två. Och du kunde gräla på din elev så mycket du behagar.

Detta tycktes tilltala henne. Vi började.

Jag var alldeles omöjlig, och hon slog mig jämt på fingrarne. Men vi höllo på därmed i åtta dar — hon tyckte visst det var roligt.

Vi sutto tätt bredvid hvarandra...

Men till slut började jag titta på henne mer än på noterna. Då rodnade hon och sade, att jag inte dugde till pianist.

Så slutade vi.

Nu var det hennes tur att föreslå något. Hon tyckte, att vi skulle gå och se på mjölkningen. Så gjorde vi det.

Vid sina kor i båsen sutto statdrängens hustru och pigan på sina pallar med stäfvorna framför sig. De klämde på kornas jufver, så att den vackra, hvita mjölken strilade.

De sade inte ett ord åt hvarandra. Jag trodde mig snart finna orsaken. Hvar gång drängen gick förbi med ett fång hö, tittade pigan upp på honom med en kärlig blick. Hustrun hade förstås märkt det, och det var det hon rufvade på...

Då ropade Elin:

— Jag vill lära mig mjölka!

— Åh, fröken! — tyckte pigan.

Men hon fick sin vilja fram. Det roade henne många dagar. Hon var riktigt stolt, att hon kunde.

Jag tyckte, hon såg så bra ut, där hon satt på sin pall bredvid kon och tummade spenarne.

Jag skulle målat henne — om jag kunnat...

Mor hade nu tagit till bibeln och börjat läsa högt för far. Men han satt och längtade efter en årgång af Söndagsnisse. Skulle det vara bibeln, skulle det åtminstone vara historien om Susanna.

Så gick tiden. Vi voro nu framme i februari. Ingen bok blef så läst som almanackan. När Elins födelsedag kom, piggade vi upp oss och drucko vin till middagen och åto en präktig tårta.

Men eljest voro vi försjunkna i en förfärande likgiltighet. Maten framsattes på bordet mekaniskt — vi åto mekaniskt. Konversationen inskränktes till »goddag», »godnatt», »tack för maten».

Vi längtade obeskrifligt efter ett afbrott i enformigheten.

Hvem kan skildra vår glädje, när drängen en morgon kommer upp och berättar, att Tora fått en kalf!

Vi sutto vid frukostbordet — Elin och jag rusade genast ned i ladugården.

Där stod Tora i sitt bås — och den lilla kalfven låg i ett bås tätt intill.

Elin blef förtjust, hon hade aldrig sett ett så rart djur. Hon sade, att hon ville ha det uppe i sitt rum.

Nu blef det ett ständigt springande för att se kalfven. Vi hade fått ett föremål att kasta vårt intresse på. Och den en gång på flykt skrämda vänligheten infann sig åter.

Vi smekte kalfven och läto honom slicka oss på händerna. Vi täflade i att finna nya utvecklingsstadier hos honom.

— Se — sade Elin — han får riktiga små horn.

— Och klöfvar — tillfogade jag.

— Nu kan han snart gå.

— Han blir större för hvar dag.

— Han har riktigt intelligenta ögon!

Men då måste vi skratta ...

Vår glädje blef icke långvarig.

En dag hörde jag drängen säga till far, att kalfven började bli sjuk och måste stickas.

Det var med sorg drängen satte knifven i honom.

Nu blef det etter värre. Elin riktigt magrade.

Hon blef vackrare då. Detta sade jag henne. Men då gjorde hon som vid pianot — rodnade — och gick utan ett ord ur rummet.

Jag tog detta på mitt vis och började gnola på en visa.

Dagen därpå skref jag vers till henne och lade dem i hennes servet.

Det blef stor förvåning vid bordet.

— Inte visste jag, att du kunde skrifva vers — tyckte mor.

— Inte jag häller — svarade jag.

Far bara skrattade.

Elin satt och försökte vara allvarsam. Men hon måste hålla serveten för munnen. Naturligtvis påstod hon, att jag stulit verserna. Jag som alla andra små poeter — retades hon . . .

En morgon sade far:

— Nu ha vi den femtonde mars.

Vi sågo alla på hvarandra i en stilla förhoppning om lösgörandet ur vårt fängelse.

Samma dag gick jag upp på vinden. Då stannade jag vid ett egendomligt ljud.

Jag ropade på Elin, hon kom.

— Lägg örat mot vindsgluggen. Hör du något?

— Det töar! — utropade hon. — Det töar!

Ja, det töade. Vi öppnade gluggen. Det droppade från taket. Luften slog mild emot oss. Och vi sågo en synålsfin strimma himmel.

Som galningar rusade vi nedför trappan till far och mor. Min far sade, att dessa dagar fick ingen

gå ut i gångarne — då kunde vi begrafvas under den nedrasande snön.

Det susande, pärlande ljudet af ett landskap i snösmältning pågick. Elin och jag sutto jämt i vindsgluggen. Vi lutade oss ut och sågo, hur snön sjönk ned efter husväggen.

Och himlen blef alltmera fri och blå. Och solen stack allt varmare.

— Se våren! — utropade jag.

Och i en outsäglig känsla af lycka drog jag henne till mig och kysste henne.

Det var som musik i husets fyra hörn — all denna smältande snö...

Snart kunde vi stå på gården med fri utsikt rundt omkring oss.

Och som vi stodo där, bländade af den nya synen, hördes klockklang.

Nu ringdes lifvets återkomst in öfver bygden...

— Nu får prästen predika igen — tyckte statdrängens hustru, som stod på trappan med katten på armen. Kisse blinkade mot solen.

Mannen betraktade henne och såg lycklig ut.

Pigan stod och tittade utåt vägen — efter fästmannen.

Men mor ropade:

— Stå inte där och gapa, utan ner i källar'n! Vi ska ha fars finaste vin i dag.

Och far höll ett litet tal vid bordet. Och vårens skål blef drucken. Och sedan Elins och min.

Både far och mor sade, att de hade begripit det för länge sedan. Det enda, som förargade dem, var, att de inte själfva voro unga.

STUGAN.

Det var skeppar Peder Olsson. Han hade seglat på många haf och var nu gammal och hvit. Nu sist hade han lidit haveri på Nordsjön. Och som en utfattig man kom han tillbaka till fiskeläget, där han var född.

Och när han nu satt bland sina bekanta och vänner, var han så allvarlig och tungsinnt. Men de samlade hop pängar åt honom. Det blef så pass, att han kunde bygga en liten stuga. Gubben tackade och tog emot. Han var tvungen.

De frågade, hvar han skulle bygga stugan.

Då såg han utåt hafvet, det kom vrede i hans ton:

— Inte här — sade han. — Inte vid hafvet. Inåt land. Jag är trött på hafvet.

Då tego de andra.

— Han är vissen — tänkte de.

— Men pojken din? — frågade någon. — Ska han inte bli sjöman?

— Nej, i Jesu namn — det ska han inte. Jag vill inte mista'n. Han ska flytta med mig i min

stuga och lefva hos mig, tills jag dör. Vill du inte det, pojke?

— Som I vill, far — svarade denne.

— Fy fan, ska han böka i jorden! — utlät sig en ungskeppare.

— En får trifvas me't — sade pojken. — Jag lämnar inte gubben.

Så fick Peder Olsson sin jordlapp i en insocken. Och timmer fick han. Och så började han och sonen resa stugan.

Den var trång. Men de kommo öfverens.

De hade sitt potatisland och sin rågbit. De jordbrukade och sågo inte haf på ett helt år.

Men när året gått och det blef vår och stormarne rusade in öfver land och man kände hafvet lukta i vinden, då gick gubben upp på det högsta bärget. Han var länge borta, och sonen undrade, hvart han tagit vägen. Ändtligen kom han ner i dalen.

— Hvar har I varit, far?

— Ute och gått.

— I skulle inte gå så mycket. I orkar inte.

— Åh, jag orkar nog.

Och nog orkar man sitta stilla. Ty Peder Olsson hade i ett par timmar suttit och tittat utåt hafssidan, fast han intet haf såg. Längtan drog honom. Men det ville han inte tillstå för sonen.

Men längtan växte. Och en dag var gubben borta hela dagen. Sonen sökte förgäfves.

På kvällen kom han tillbaka. Och nu talte han ut. Han hade varit hos befallningsmannen öfver fiskelägena och hört, om han inte kunde få sig en tomt på sin födelseklippa. Det fanns en.

— Och nu flyttar jag — sade han. — Jag är trött på land.

Då började pojken storskratta.

— Är I velig, far? Det är ju inte länge se'n vi kom hit.

— Det är länge nog, tycker jag.

— Men stugan då?

— Den tar vi med.

Där blef stora ögon i trakten, när de började rifva ner stugan. Men ner kom den, och det fort ändå. Till fjorden forslades den, och så seglade gubben och pojken ut till läget igen.

När nu gubben fick se hafvet, fick han vått i ögonen, så att pojken skämtade:

— Jag tror, far får ondt i ögonen af saltvattnet.

Där blef nojs på fiskeläget, när de sågo dem komma.

— Gammalt folk vet aldrig hvad di vill — tyckte ungskepparne.

— Ä' I galna? — skrek Peder Olsson. — Tror I, att en kan bli trött på hafvet! Om det tar aldrig

så mycket ifrån en, så tycker en om det lika mycket ändå.

— Nå, pojken? — frågades det. — Hvad ska han bli?

— Sjöman ska han bli! Och gud nåde dig — hötte han mot sonen — den da'n, du åter bökar i jorden.

— Är I inte rädd att mista'n?

— Mister jag honom, är det i alla fall hafvet, som tar honom — svarade gubben allvarligt.

Och så timrade de upp stugan på yttersta klinten. Och där sitter Peder Olsson än i dag och ser på hafvet, medan sonen är ute.

Det tröttnar han aldrig på.

ETT SPRÄNGSKOTT.

För tionde gången talade nu Gertrud vid fadern. Han satt vid bordet i stugan och hörde på med dyster min. Hans knutna hand låg på bordet.

Han lät henne tala till punkt. Men det ryckte i hans mungipor, det riste i det stora grå skepparskägget, det lyste i ögonen, som oroligt hvälfde sig under de sträfva ögonbrynen.

När hon talat ut och framstött sitt sista bedjande: »Far!» — sade han hårdt:

— Du är en vela!

— Ja, men jag tycker så mycket om'en.

— Ja, du har ögon så galna som en apas, så snart du får se'n. Du ska låta bli att titta på'n, säger jag. För jag vill'et inte.

— Han är så duktig, far.

— Ja, han super och slåss rejält. Det är ju en riktig slagskämpe. Gaf han inte Jonas här om dagen ett blått öga, så att pojken inte kunde se på åtta dar.

— Ja, men nu ser han igen.

— Du blir olycklig me'n, säger jag.

— Det bryr jag mig inte om, bara jag får'n.

— Du är befängd.

— Ja, det är jag.

— Kan du inte ta nå'n annan, nå'n af dom, som ä' födda och uppfödda här på ön. Hvarför ska du nödvändigt ta en utböling? Jonas och du har varit sams, se'n I var små — ta honom, tös!

— Jag vill inte ha'n.

— Kvinnfolk låter då inte tala vid sig. Att vilja ha en stenhuggare med dåligt rykte, som super opp hvar eviga slant, han förtjänar, då en kan få en så'n hygglig pojke som Jonas.

— Jonas är en mes.

— Han gör inget ondt. Han lefver ordentligt.

— Det kan väl hända. Men kärleken är en sak, den. Och den låter inte kommendera sig. Så nu vet I det, far.

— Djäkla tös!

Gubben Karlsson slog i bordet.

— Nu vill jag inte höra mer om det häringa, hör du det!

— Då får I allt laga, att Bengt flyttar nå'n annan stans — för så länge han bor här, kan jag inte låta bli att se på'n.

— Ja, det var då en galenskap, att han skulle komma till att bo hos oss. Men så är det här i världen — den, som har makten, den har'na. Och

fy för den onde, att vara tvungen att hysa folk hos sig, som en inte vill ha. Jag vånnar, att han, som äger stenhuggeriet, sprängdes i luften med alltihop, så vore en kvitt eländet!

Det kom något lifstrött öfver den gamle skepparen — han satt och tittade tungt framför sig.

— Spränga i luften, sa' I! — hördes i detsamma en röst vid dörren.

Där stod Bengt. Han hade hört det sista, gub ben sagt.

— Hvad är det I vill spränga i luften, gamling? Är I ledsen på lifvet?

— Jag talte inte till dig. — Går du ifrån arbetet midt i förmiddagstimmen?

— Jag ville ha nå't att dricka. Har du inte en tår mjölk, Gertrud?

— Jo, du ska få.

Hon gick ut i köket.

Bengt satte sig ned vid bordet, tog af sig mössan och såg på Karlsson.

Det var något af bärsärk i den unge mannens uppsyn. Hårda drag, vilda ögon, en mun, som tycktes snar till vredesord.

— Hvad var det, I talte om? — frågade han. — Det var väl det gamla vanliga?

Gubben teg.

— Vill I inte låta mig få'na ändå?

Tystnad.

— I vet, att jag förtjänar pängar nu. Det är god förtjänst med stensprängningen och huggningen.

— Ja, I utbölingar kommer hit till våra bärg och hugger sönder dom och förtjänar pängar, och här sitter vi fiskare och har det fattigt och uselt, därför att sillen inte slår till.

— Åh, det är ju somliga af er också, som ä' med i stenarbetet.

— Vi ä' så illa tvungna .En vill ju inte svälta.

— Nä nä, en får ta sig till något af hvart, när det kniper. Och om I nu inte låter mig få er tös, så —

Gubben såg frågande på honom.

I detsamma kom Gertrud tillbaka.

— Här har du mjölken.

Hon satte en stor mugg på bordet.

— Tack, det ska bli godt.

Han drack i stora klunkar och pustade ut efteråt.

— Du är en välsignad tös, Gertrud. Vill du nu ge mig en kyss också?

Han torkade sig med ärmen om munnen.

— Är du galen, Bengt? Så att far ser'et?

Hon myste, men när hon såg på fadern, som spände ögonen i henne, blef hon rädd.

— Just så din far ser'et.

— Bengt!

— Kom då för attan!

Han tog henne i famn och smällde till.

Gubben skakade i hela kroppen, hans läppar darrade, men han fick inte fram ett ord . . .

Bengt betraktade honom triumferande.

— Där ser I, hur vi gör, fast I inte ger oss lof. Och det är jagu inte första gången. Och det stoppar väl inte med den här gången häller, tänker jag. Vi gör hvad vi vill, begriper I. Adjös!

Han tog mössan och gick mot dörren.

Fadern fick ändtligen mål i mun och hötte mot dottern . . .

— Slinka! Ja, det är du. Och håll dig ordentlig, annars så —!

Flickan började snyfta. Det kunde Bengt inte lida, utan vände sig om vid dörren, lyfte sin näfve och utbrast:

— Håll I er tyst, skeppare, annars så smäller det.

Därmed gick han.

* * *

Onda tankar växte i honom: Jag ska min själ knacka in skallen på gubben. Den är väl inte hårdare än graniten.

Och så skulle hans arbetslag spränga ett nytt hål. De sprängde ibland så nära husen, att fönsterrutorna klingade. Befolkningen hade klagat för »honom, som ägde ön och stenhuggeriet», att sprängarne voro för närgångna. »Han, som ägde ön», svarade, att om de inte vore nöjda, skulle han höja hyrorna . . .

Bengt satt på bärget och höll med bägge näfvarne om järnspettet, som kamraten med en hammare slog allt djupare ned. Här skulle bli hål för dynamiten. De sjöngo en stenhuggarsång, som grof och taktfast ljöd öfver hällarne.

Bengt höll spettet snedare än vanligt . . .

Han hade spenderat kamraten brännvin och själf druckit. Det var inte alltid han drack mjölk. Bara dagen efter.

Innan skottet laddades, gick han in ett tag i Karlssons stuga. När han såg, att tösen inte var där, gick han tillbaka.

Det var nu laddadt. De sprungo med röda flaggor och ropade. Stubinen rykte . . .

Karlsson satt i fönstret och band på ett fiskegarn. Gertrud, som just kommit tillbaka från sjöboden, stod inne i rummet.

— Nu ska di skjuta igen — sade hon och sysslade med tallrikarne. Så gnolade hon på en visstump — hon tänkte på Bengt.

— En så'n maska! — sade fadern. Han kunde inte komma till rätta med garnet.

Tösen kom närmare fönstret. Hon såg utåt. Stubinen rykte . . .

— Så nära di skjuter!

Hon fick se Bengts ansikte sticka upp öfver en bärghäll. Det såg hemskt ut.

En tanke flög genom hennes hufvud. Hon blef med ens blek af skrämsel.

— Sitt inte så nära fönstret, far!

— En så'n maska!

— Hör I inte!

Hon ryckte i honom för att få honom därifrån. Hon ryckte, så att han föll inåt på golfvet.

Då small skottet . . .

En sten kom flygande mot fönstret, slog in det — träffade ett ungt töshufvud . . .

Hon föll i garnet.

Man hörde Bengt skrika därute som om han varit galen. Han rusade till stugan, slängde upp dörren.

Han såg Karlsson stå midt på golfvet och stirra på dottern, som låg där.

När Karlsson fick se Bengt, for han mot honom.

— Det gjorde du med vilja!

— Tror I, jag ville, att hon —? Är I från vettet? Gertrud — tösa min!

Han skyndade fram — vräkte undan stenen.

Han vände sig bort — kunde inte se på henne.

Bengt grät.

— Du har dödat henne! — skrek fiskaren.

— Nej, det är allt I, som har gjort'et!

Gubben föll ihop på en stol, tillintetgjord. Han kunde inte svara. Men nu rusade folk in. Hela dörren blef ett månghufvadt: »Herre jösses!»

NÄR PRÄSTEN DOG.

Maja, hushållerskan, hade som vanligt kommit in på morgonen med kaffet. Men det var ingen, som drack. Gamle pastorn rörde sig inte, låg stilla i sängen.

Hon kände på honom . . .

Rusade ur prästhuset, ut på fiskelägets klippor och talte om det med skrämsel i ansikte och röst. Slog ihop händerna och skrek.

Nyheten flög som en mås.

Befolkningen ville inte tro, att det var sannt. Deras herre var död.

— Hjärtslag — försäkrade Maja.

— Han har sett skral ut en tid — tyckte en gammal fiskare. — Men han var lika svår att predika.

— Nu skickar han oss aldrig mer åt helsicke — yttrade en.

— Månntro han kommer till himmelen eller till det andra stället?

— Han borde väl komma till det andra för att se, om det ser ut så som han målat ut'et.

— Inga onda ord på liket — tystade Maja.

— Så sträng som han var! När han dundra', fick en böja hufvu't i kyrkbänken. En tyckte, en blef liten.

— Ja, han var svår. Att förbjuda dans och fiolspel! Och om vi ändå smög oss till att ta oss en sväng om midsommar — stod han då inte strax ibland oss och ropte: »Ser I inte, hur smådjäflarne dansar ut och in mellan er!»

— Inte såg vi några. Men honom såg vi.

— Aldrig fick en ta en tår brännvin. Här har blifvit så jädrans nyktert på fiskeläget. Men nu ska jagu brännvinet fram, godt folk!

— Värst af allt var väl ändå, att en inte fick gifta sig med den en ville ha. Han ville bestämma, hvem en skulle kroka ihop sig med. Ska en präst lägga sig i så'nt?

— Herr näsa opp i allt!

— Tyst — varnade hushållerskan. — Han hör'et.

— Han hör i helsicke.

— Tänk, om han vaknat!

— Gud nåde oss!

— Ä' I rädda, hva'?

— En har den gamla skrämseln. Men bara han kommer i jord, så —

— Jag får gå in igen. Kanske han vill ha byxorna.

— Han går aldrig i byxor mer.

— Tänk, om jag sett galet!

Maja ville gå.

— Vi går in allihop.

— Allihop?

— Vi vill veta, om han är död eller inte.

Hon kunde inte hålla folket tillbaka. Det ville in och förvissa sig.

— Ja, men gå tyst!

Hopen af karlar och kvinnor satte sig i gång uppför trappan till prästhuset, som låg där hvitt på den solstekta klippan.

Man smög på tå — Maja i spetsen. Hon öppnade försiktigt förstudörren, gick genom salen till sängkammardörren, stod där ett ögonblick med bultande hjärta, tittade genom nyckelhålet — öppnade så beslutsamt.

Alla gingo in.

Där låg pastorn i sängen, hvithårig, stel, med slutna ögon.

Folket stirrade på honom, vågade inte röra sig. En nös och blef skamsen. Ett par äldre kvinnor sågo rörda ut — de hade mist sina män. Karlarne voro styfva i blicken. Ungfolket sken: det var bra att han inte hindrade dem längre.

— Om pastorskan lefvat! — bröt Maja tystnaden. — Det var en rar fru.

— För rar åt honom.

— Säg inte så!

— Magra' hon inte, för att hon inte fick tillräckligt mat! Hon skulle späka köttet, förstås.

— Stängde han inte hennes piano! Det var syndigt att spela.

— Hon fick gudskelof inga barn.

— Det var nog inte hans förtjänst.

Så stodo de där och dömde. Då tog en ung fiskare en tös om lifvet och ropte:

— Jag kom inte ihop med dig för hans skull. Nu ska det bli af. Du ska ge mig en smällare rakt framför liket.

— Åh, gud bevars!

— Tycker du inte om mig?

— Visst gör jag det. Men pastorn ser'et!

— Han ser'et ju inte.

Han kysste henne ackurat på munnen.

— Åh, kors!...

Tösen ryggade förskräckt tillbaka.

— Hvad var det?

— Han rörde sig.

— Haha, så rädd du är! Nä, han ligger still som en död torsk. En gång till!

— Nej, inte i likrummet.

Maja bad för anständighetens skull.

Men det var för sent. Karlen hade tryckt ännu en smällare på den rödläppade jäntan.

Och folket log och tyckte, att det var på bröllop.

I detsamma skrällde en fiol utanför fönstret.

— Hej — ropte spelmannen därute — ändtligen får en ta i stråken. Vi ska spela pastorn i grafven.

Och hällarne ekade af en polskelåt.

— Det är inte psalmer det, du! — knöt en näfven mot pastorns säng.

— Knyt inte näfven åt en död!

Det var hushållerskan.

— Han hötte åt oss från predikstolen.

Hopen instämde. Mumlet steg.

— Gå! — uppmanade Maja. — Låt honom vara i fred!

— Vi fick aldrig vara i fred för honom.

— Han är ju död, vet jag.

— Det är hans lycka.

— Och vår.

— Vi ska väl gå då. Vi ska skaffa kista och begrafva honom. Vi ska tacka gud.

Hopen drog sig mot dörren. Man steg bullersamt åter ut på klipporna . . .

Snart skildes man åt, ty garnbåtar och sjöbodar väntade på sitt folk.

En båt seglade till köpingen för att hämta doktor, som skulle konstatera dödsfallet, och för att beställa kistan.

Solen sken in genom rutan på den dödes ansikte.

En stark gärning hade han gjort, kufvat folket till gudsfruktan, väckt ordningsanda i det vilda samhället, nykterhet, sparsamhet. Folket stod sig godt.

Men det fanns ingen, som var tacksam.

Han hade glömt glädjen.

GAMMAL SKEPPARE.

Dörren till fiskarstugan står öppen. Därinne sitter i sommarkvällens halfdager en grupp skärgårdsfolk, gubbar och käringar med ansikten skrofliga som klippan och ungdomar af bägge könen, skinande bruna om kinderna.

Jan Erik, gamlingen, grå som en hafskatt, sitter i midten vid bordet. Han talar, och alla de andra höra på, medan glasen vänta framför dem. Glasen ha många gånger fyllts under dagens begrafningsgille.

Jan Erik lyfter sitt stora hufvud med ögon runda och blanka, han ser ut genom dörren på hafvet, som ligger stillt utanför skären i solnedgångsrodnad, han känner lukten af tången och ser måsarnes flykt . . .

Och han talar med minnenas darrning i den grofva rösten:

— Ja, Lars Jöns och jag, vi har hållit ihop hela långa lifvet. Han är sjuttiåtta år och jag är åtti. Vi har seglat på Kattegatt så långt jag minns. Och

aldrig har vi trätt. Det var en så snäll karl, för när jag blef arg, så teg han. Och det var därför vi aldrig trätte.

Då kan inte ungdomen låta bli att skratta, och löjet löper i ring kring bordet.

— Som jag säger — fortsätter Jan Erik, som om han talte för sig själf, och ser utåt luften — du har alltid varit en attans rejäl karl, Lars Jöns. Och det ska du ha tack för. Kommer du ihåg, när vi var kära i samma tös, Anna Malena, hon, som gifte sig norrut se'n? Vi gick och bliga' på hvarandra och sa' inte ett ord åt hvarandra och satte rökpiporna i hvar sitt väderstreck, om vi möttes, när vi var ute och sola' oss på klipporna. Men när hon så tog norrkarlen, så goa' vi oss och blef sams igen, för då var det ingenting att vara ilskna på hvarandra för. Det fanns andra flickor på ön, och jagu fick vi inte hvar och en våran.

Två gummor vid bordet nicka förstående åt hvarandra, och ungdomarne knycka på hufvudena och le så kärvänligt — de äro i färd med att göra hvad gubbarne gjort.

— Ja, du, Lars Jöns, vi hade mycket grej ihop, men vi har aldrig lurat nå'n på sillen, du. Nä, här kom ärligt folk, du. Och det var inte oppdiktadt hvad alla människor sa', att där Lars Jöns och Jan Erik var, där var nog sillen dyr, men

det var inte nå't knussel för resten. Och inte låg den bästa sillen öfverst i garnbåten, utan den var lika god allt igenom. Jagu var hon det!

Då skrattade ungdomarne igen och togo till glasen och skålade med hvarandra.

Men Jan Erik tittade utåt hafvet och talte som förr:

— Vi sa' alltid till hvarandra, du, Lars Jöns, att när den ene skulle dö, skulle den andre dö. Vi får väl se — du är sjuttiåtta år och jag är åtti. Och lifvet är som Kattegatt — det har varit hårdt väder länge, men nu är det så stillt. Tycker du inte, att det är stillt, Lars Jöns? . . .

Det blir med ens så andaktsfullt kring bordet vid dessa ord.

— Och nu, Lars Jöns — sade Jan Erik och reste sig tungt på darrande händer upp från bänken —, nu vill jag bara säga dig tack för den här gången, för nu ska jag väl gå hem till mitt, du. Kom, Lars Jöns, så får jag skaka hand med dig, innan jag går.

Det var moltyst i rummet, och alla sågo på hvarandra. Man hörde en mås skrika därute . . .

— Som sagdt, nu kan jag få ta godnatt af dig, Lars Jöns!

Han såg sig kring med undrande ögon, men då han inte såg Lars Jöns — ty det var han, som

begrafts i dag —, då kom det en stor förtviflan och sorg i den gamles skrynkliga anlete, tårarne trängde fram ur hans rödkantiga ögon, han framstötte ett halfkväfdt:

— Åh, jösses!

Och sjönk åter ned på bänken med armarne och hufvudet mot bordet. Där låg han och skakade af gamlingegråt.

— Jag hade glömt'et, jag hade glömt'et. Det är slut med mig, Lars Jöns.

Då steg hans käring upp, lade handen på hans grofva kavaj och sade stilla:

— Kom, så går vi hem, Jan Erik.

— Ja, ja, att en ska vara så eländig. En kan riktigt skämmas för ungdomen. Annat var det förr i världen, du, Lars Jöns!

Käringen hjälper honom upp på benen, och han går med henne öfver golfvet mot dörren.

— Godnatt, allihop.

Folket står där tyst och nickar farväl åt honom.

På tröskeln stannar han, tar sig med handen mot pannan och ser långt bort öfver hafvet.

— Snart blir det stillt för mig också.

Därpå stapplar han vid sin hustrus arm öfver hällarne mot sin stuga. Folket står i dörren och ser efter dem. Och solens kula faller bakom hafshorisonten . . .

MÅSAR.

En mås lyfte från stranden och flög ut öfver fjorden. Solen sken på hans gråhvita vingar.

Han flög långsamt, det var en gammal mås. Länge hade han älskat denna fjord, ända sedan han blef flygfärdig och af mor sin lärde sig att dyka efter en sill. Länge hade han tyckt sig vara herre öfver fjorden. Men nu var han så gammal och grå, han var den äldste af alla måsar, och det kändes som om han skulle dö. Hans vingar voro inte snabba längre, hans näbb inte flink, hans ögon inte skarpa. Det låg en slöja öfver dem, och det var inte soldisen, utan ålderdomen.

— Ka — ka — ka —

Det lät hest och sorgmodigt. Hans rop hade inte samma klang som förr. Ekot, som härmade det, förskräckte honom.

— Kaká— kaká— kaká—

Det var en annan mås, som ropte, en ungmås, hvit i bröstet. Hans rop var jublande såsom hans eget förr i världen. Och ekot härmade den låten, så att det lät däjligt i bärgen.

Men det var inte bara en, det var många ungmåsar, som flögo där omkring på starka vingar. Det var det nya mássläktet.

Den gamle flög inåt fjorden.

Han stannade plötsligt. Inunder honom lyste ett sillstim. Då tänkte han, att han skulle pröfva, om han hade kraft att ännu en gång ta en sill. Han sänkte sig, rakt ner — det gick inte lika hastigt som förr — så kastade han sig i vattnet med näbben före...

Hej, i detsamma kommo ungmåsarne flygande. De voro fyra stycken, sköto som pilar ned i vattnet och höggo hvar sin sill. Där blef ett flaxande, så att resten af stimmet förskräckt satte i väg nedåt djupet.

Den gamle måsen hade fått fatt i en sill och höll med möda fast den i näbben. Ungmåsarne sågo sig genast om efter mer, och då de märkte, att gamlingen hade en glänsande tingest i munnen, öfverföllo de honom på en gång för att ta den ifrån honom. Och inte ville det mycken strid till för att han skulle lämna den ifrån sig. Röfvaren kilade i väg med bytet. Men innan han hunnit svälja det, voro de tre andra öfver honom, och där blef ett huggande och skrikande, som slutade med att sillen sönderslets mellan alla fyra, som därefter drefvo ut på spaning efter ett nytt stim...

Måsgamlingen vände och flög utåt fjorden. Innan han lade sig i sitt rede, ville han med sina skumma ögon se hafvet. I långa, darrande slag närmade han sig fjordmynningen. Allt långsammare gick det, ty här började blåsa motvind. Under sig skönjde han skum på dyningarne, han hörde bränningarnes brus därutifrån, där han inte märkte några bärg längre, där vattnet blef så stort och fritt...

Hans bröst vidgade sig, när han kände hafvets lukt, han tyckte sig återvinna den spänstighet, som förr kommit honom att känna sig som dessa vattens härskare. Men strax blef han åter matt. Han orkade inte flyga här längre, han måste hem igen.

Han stannade ett ögonblick och såg utåt de stora vidderna — för sista gången. Det kom som en suck ur hans bröst, och ögonen blefvo skummare än nyss.

Därpå vände han tungt och seglade hemåt. Blåsten hjälpte honom, tills han kom in i fjorden, där det åter blef lugnt, och han sänkte sig ner i redet.

Han låg i den lilla skrefvan på den fuktigt doftande tången. Han var dödstrött, hans fjäderskrud skälfde. Han sträckte på halsen och låg med hufvudet så, att han kunde se fjorden. Hans ögon voro fulla af längtan och vemod. Allt dimmigare blefvo de, och det föreföll honom som om solen

gick ned. Men hon sken i sin fulla middagsprakt. Hjärtat klappade så svagt innanför bröstdunet, och där kom ett kvidande ur hans näbb:

— Ka —

Han låg så en lång stund, skakande som midt i vintern, fast solen stekte honom på ryggen. Hans ögon miste glansen. Han kunde icke längre se fjorden — men han visste, att den var där.

Så for en ryckning genom hans kropp, ur strupen kom ett hest läte, benen sparkade i tången, han låg där stilla och död...

Solen sken på fågelliket.

En af ungmåsarne, som seglade i närheten, undrade, hvarför han låg så länge stilla. Han sänkte sig ner. Då den gamle fortfarande var orörlig, skrek han till, och så kom hela flocken af ungmåsar dit.

De uppgåfvo skärande rop och flaxade vildt. Detta förstodo de ej, de undrade hvad det var.

Och under det de sutto och skreko på den öde stranden, sjönk solen i blod. Ännu i hennes sista, bleknande strimma ljöd det skrämselfulla ropet, genljudande från fjordens klippor:

Kaa — kaa — kaa — kaaaa!

TVÅ GAMLA FRÖKNAR.

De bodde i samma stuga vid sundet. Och hvarje söndag skulle de öfver till kyrkan på andra sidan. Det fanns nog ett guds hus på den sidan, där de bodde. Men det brydde de sig inte om — fastän prästen, som predikade där, var nog så bra.

Men se, pojken, som rodde dem öfver, var så vacker och glad. Han hade nyss börjat ro där — sedan den förre roddaren, en halt och ful en, måst lägga sig till sängs för delirium.

Det var en högtid att se de bägge fröknarne gå i båten. De hade pyntat sig så grannt och slagit å de kålånj på näsduken och solparasollerna hade de i handen. Och de smålogo och nickade åt pojken, som stod i ekan och hälsade. Och de krumbuktade med sina bakar och slängde på sig och fjäsade och gjorde sig till på allt sätt och vis och ville så gärna, att pojken skulle ta dem i hand, när de hoppade ned i den farliga båten.

Och pojken tog dem helt lugnt i hand, och då vordo de saliga i ansikten och hjärtan och läto sig

falla ned i ekan, så att de nästan kommo i famnen på pojken.

Så dansade de öfver tofterna och satte sig i aktern. Och de pustade af ansträngningen och sågo enfaldiga ut och sade, att nu hade de det så bra, och nu gick ingen nöd på dem, när de hade en så pålitlig roddare — nä då.

Pojken lade ut och rodde med kraftiga tag. Men då sade den ena:

— Öfveransträng sig inte, kära hjärtandes, vi hinner nog fram.

— Ja, vi har inte brådtom, nä då — tyckte den andra. — Hinner vi inte till altartjänsten, så hinner vi till predikan. Och det är ju det viktigaste.

Se, de ville så länge som möjligt sitta där midt emot pojken och titta på honom.

Han hade hälst velat skratta åt dem, men han lade tuggbussen resolut i ena sidan och svor för sig själf att vara allvarsam.

— Hur gammal kan han vara? — frågte den ena.

— Tjugo år.

— Åh, en så'n ålder, kära hjärtandes.

— Snart ska han väl tänka på en flicka? —

— Ja, en *flicka!*

Han såg stinnt på henne. Hade hon kunnat rodna, hade hon gjort det nu.

— Han har väl en mamma? — sporde den andra.

— Det förstås.

— Ack, en så lycklig mor!

— Åh, mor grälar jämt på mig. Jag gör ingenting — säger hon — annat än ror gamla mamseller.

— Hå hå, så roligt! — skrattade de och hoppade. — Hvad han är lustig och kvick!

Så kommo de till andra stranden och gingo i kyrkan. Pojken gick på läktaren. De bägge fröknarne ville ovillkorligen också sätta sig där. Men som där var fullt, måste de sätta sig därnere. Detta förargade dem, så att de tego.

Nu om någonsin önskade de, att de haft ögon i ryggen. De vände sig om mot läktaren så ofta de för skams skull kunde. Det var ett sådant vridande på dem i bänken, att grannarne trodde, att det var farligt att sitta bredvid dem. Och hvad prästen sade hörde de icke, bara hur pojken sjöng på läktaren i psalmen. Själfva sutto de med psalmböckerna upp och ned...

När gudstjänsten var slut och de voro på hemväg, sade pojken:

— Den prästen predikar bra.

— Ack, ja — suckade den ena — det var visst om den himmelska kärleken.

— Nä — gapade pojken — det var om helvetet.

— Hm. Ja se, jag hör så illa.

— Klockaren var visst inte riktigt nykter — mente pojken efter en stund.

— Tyckte jag inte det! Jag måste vända mig om många gånger mot läktaren, för han spelte så förfärligt falskt. Det skar i mina känsliga öron.

— Hon hörde ju så illa!

— Ack, ja, jag menar. Hm.

— Jag för min del satt nu mest och titta' på altartaflan. Den är så uppbygglig — sade den andra.

— Jag tyckte, hon mest satt och titta' bakåt — retades pojken.

— Ack, ja. Hm.

Så kommo de till sin brygga. Då stucko de till honom dubbelt så mycket pängar som han skulle ha, så att han blef riktigt förbluffad och tyckte, att det ändå var två bra gamla tokor.

Se'n tänkte de på honom hela veckan. Och bara de nämnde honom, råkade de i gräl.

De fingo veta, att pojken inte skulle sköta rodden nästa söndag, utan den halte, fule. Det skulle också bli en annan präst.

— Jag tror inte, jag reser till kyrkan i morgon — tyckte den ena.

— Inte jag häller — sade den andra.

— Nä, jag tycker inte om pastor Larsson. Han är schartauan.

— Och så blir det inte Oskar, som ror, menar du.

— Det skulle jag då inte bry mig om det ringaste.

— Markatta!

— Det ska du säga, gamla troll!

Så vardt det tandagnisslan hela den dagen.

Söndagen därpå skulle pojken åter ro. Men den schartauanske prästen skulle predika nu också.

— Vi reser väl allt i morgon — sade hon, som inte tyckte om pastor Larsson.

— Jaså, du vill höra honom ändå?

— Åhja, man måste ju vara tolerant.

— Och så är det Oskar, som ror!

— Åh, det tänker jag då inte alls på.

— Jo, det ska vi tro. Du är så kär i honom som —

— Som du!

— Åh tyst, gamla hycklerska!

— Rifjärn, argbigga, tandlösa krokodil!

De talade icke mer den dagen.

Men nästa morgon sutto de åter i båten och krånade sig och hade inte alls brådt till kyrkan. Nä då!

INNEHÅLL.

	Sid.
Ungfolk	3
Lysekilsresan	13
Det lönar sig inte	21
Bottenfisken	29
Tvåkronan	37
Ett frieri	55
Valborgsnatt	61
Torparbegrafningen	73
För om masten	81
Under snön	89
Stugan	101
Ett sprängskott	107
När prästen dog	117
Gammal skeppare	125
Måsar	131
Två gamla fröknar	137

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
15. NOV. 1968
UMEÅ
X 1968/340